

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Päivittäiskosmetiikkaosaston myyjien
perehdytys ihon ja kosmetiikan toimintaan
Case: K-Citymarket Järvenpää

Ohvanainen, Hanna ja Pekkala, Nina

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Päivittäiskosmetiikkaosaston myyjien
perehdytys ihon ja kosmetiikan toimintaan
Case: K-Citymarket Järvenpää

Ohvanainen Hanna
Pekkala Nina
Kauneudenhoitoala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2012

Ohvanainen, Hanna ja Pekkala, Nina

**Päivittäiskosmetiikkaosaston myyjien perehdytys ihon ja kosmetiikan toimintaan
Case: K-Citymarket Järvenpää**

Vuosi 2012

Sivumäärä 75

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö keskittyi perehdyttämään K-Citymarket Järvenpään kosmetiikkaosaston työntekijät ihon rakenteeseen ja yleisiin kosmetiikan raaka-aineryhmiin. Perehdytys käsitteli lisäksi kosmetiikan ainesosaluettelon ja muiden pakkausmerkintöjen tulkintaa. Koulutukselle oli selkeä tarve, sillä kuluttajien kiinnostus tuotteiden sisältöä kohtaan on lisääntynyt. Opinnäytetyön tavoitteena oli antaa tavaratalon kosmetiikkamyymälille paremmat valmiudet vastata asiakkaiden kysymyksiin tuotteiden raaka-aineista ja vaikutuksista.

Perehdytys järjestettiin päivittäiskosmetiikkaosaston myyjille, sillä heiltä ei edellytetä kauneudenhoitoalan koulutusta, joten heidän tietämyksensä kosmetiikasta ja eri ihotyyppeille soveltuvista tuotteista on vähäinen. Työntekijät ovat pääosin jakelijoiden järjestämien koulutusten varassa, ja näihinkin tilaisuuksiin osallistuminen on vapaaehtoista. Valtaosa kuluttajista kuitenkin ostaa kosmetiikkatuotteensa marketeista, joten on tärkeää, että hekin saavat asianmukaista tietoa ja palvelua.

Opinnäytetyön teoriataustassa käsitellään ihon rakennetta ja toimintaa sekä erilaisia ihotyyppejä ja yleisiä iho-ongelmia. Kosmetiikan raaka-aineryhmistä perehdytään kosteuttaviin aineisiin, säilöntäaineisiin sekä hajusteisiin. Lopuksi kerrotaan kosmetiikkatuotteen ainesosaluettelon tulkitsemisesta ja kosmetiikan pakollisista pakkausmerkinnöistä. Pohjana teoriataustan ja koulutuksen sisällön koostamiseen toimi kvalitatiivinen tutkimus, jonka avulla selvitettiin työntekijöiden toiveita koulutuksen suhteen.

Työn toiminnallisuudesta johtuen koulutusmateriaalin koostamisen ja itse koulutustilaisuuden järjestämisen kuvaus on tärkeässä osassa. Opinnäytetyössä pohditaan myös nykyistä kauneudenhoitoalan koulutustilannetta ja keinoja kosmetiikkamyymälien tietotason parantamiseksi sekä analysoidaan työn tavoitteiden toteutumista.

Koulutukseen osallistuneilta kerätyn palautteen perusteella perehdytys vastasi heidän odotuksiaan. Osallistujat kokivat tietotasonsa nousseen ja kaikki uskoivat asiakaspalvelutilanteiden helpottuvan koulutuksen ansiosta.

Asiasanat: koulutus, ihon rakenne, ihotyypit, iho-ongelmat, kosmetiikan raaka-aineet, ainesosaluettelo, pakkausmerkinnät

Ohvanainen, Hanna ja Pekkala, Nina

**Training of skin and cosmetics function for cosmetics sellers in daily department store
Case: K-Citymarket Järvenpää**

Year	2012	Pages	75
------	------	-------	----

This functional thesis includes training material for cosmetics sales assistants in a supermarket called K-Citymarket Järvenpää. The training material comprises the main raw material groups in cosmetics, skin structure and also International Nomenclature of Cosmetics Ingredients (INCI) as well as labeling. This training material is very useful and topical as consumer interest in products has increased. The aim is to prepare the cosmetics sales assistants in supermarkets to answer customer questions about cosmetic ingredients and their impacts.

This training is aimed at the cosmetics sales assistants in supermarkets, because these employees seldom have qualification in the field of beauty and cosmetics and they receive only little information about the products. They mostly have to rely on training provided by the distributors and participating in these events is voluntary. Their knowledge of cosmetics and different skin types and skin conditions is weak. However, the majority of consumers buy their cosmetics products from supermarkets so it is important that they receive appropriate information and service.

The theoretical part of this thesis deals with the structure and function of the skin as well as different skin types and typical skin conditions. It also deals with usual cosmetic raw materials such as moisturising ingredients, preservatives and fragrances. It also discusses how to interpret the INCI names and labeling. The theoretical part and training material are based on a questionnaire which shows the employees' wishes for the contents of the training.

Due to the functionality of this thesis it also describes the forming of the training material and the whole process behind the training event. The thesis discusses also the current situation of the training in the field of beauty and cosmetics and points out how cosmetics sales assistants could improve their knowledge of the field. Finally this thesis contains an analysis of how it managed to reach its goals.

Based on the feedback from the participants it seems that the training met their expectations. The participants felt that it increased their level of knowledge and they all believed that customer service situations are going to be easier because of this training.

Keywords: education, structure of the skin, skin types, skin problems, cosmetics raw materials, INCI-list, labeling

Sisällys

Johdanto.....	7
1 Opinnäytetyön tavoitteet.....	8
2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	8
2.1 Työntekijöiden nykyinen kosmetiikkatietämys	9
2.2 Myyntityön haastavin osa-alue.....	9
2.3 Kuluttajien yleinen kosmetiikkatietämys ja kysymykset.....	9
2.4 Työntekijöiden toiveet kosmetiikkakoulutuksen suhteen.....	10
2.5 Tulosten analyysi ja johtopäätökset	10
3 Ihon rakenne ja toiminta	10
3.1 Ihon kerrokset	11
3.2 Ihotyypit	13
3.2.1 Normaali iho.....	14
3.2.2 Kuiva iho	14
3.2.3 Rasvainen iho	15
3.2.4 Sekaiho.....	15
4 Ihon ominaisuudet	16
4.1 Ikääntyvä iho.....	16
4.2 Herkkä iho	17
4.3 Pigmentaatio.....	18
4.4 Kosteusköyhyys	19
4.5 Couperosa	20
4.6 Akne	20
4.7 Rosacea eli ruusufinni	21
5 Kosmetiikan määritelmä.....	22
6 Koulutuksessa käsiteltävät kosmetiikan raaka-aineryhmät.....	23
6.1 Kosteuttavat aineet.....	23
6.1.1 Humektantit.....	25
6.1.2 Okklusioivat aineet	26
6.1.3 Emollientit.....	27
6.2 Säilöntäaineet	29
6.2.1 Parabeenit	30
6.2.2 Formaldehydi, sen johdannaiset ja vapauttajat	31
6.2.3 Alkoholit	32
6.2.4 Orgaaniset hapot ja niiden suolat	32
6.3 Hajusteet	32
7 Ainesosaluettelo.....	34
8 Pakkausmerkinnät.....	35
9 Opinnäytetyön toteuttaminen	36

9.1	Koulutustilaisuus	37
10	Pohdinta	40
11	Lähteet.....	43
12	Liitteet.....	45

Johdanto

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli perehdyttää K-Citymarket Järvenpään kosmetiikkaosaston työntekijät ihon toimintaan ja kosmetiikassa usein käytettäviin raaka-aineisiin. Henkilökohtaisen työkokemuksen kautta olimme huomanneet selkeän tarpeen tämänkaltaiselle perehdytykselle. Koulutus järjestettiin päivittäiskosmetiikkaosaston työntekijöille, sillä heiltä ei edellytetä kauneudenhoitoalan koulutusta, eikä heitä juurikaan perehdytetä tuotteisiin. Valtaosa kuluttajista ostaa kuitenkin kosmetiikkatuotteensa marketeista, joten on tärkeää, että heitäkin palveltaiisiin asiantuntevasti. Opinnäytetyön työelämän yhteyshenkilönä toimi tavaratalon koti-osaston osastopäällikkö Sini Salovaara.

Opinnäytetyön ensisijainen tavoite oli tarjota kosmetiikka-osaston työntekijöille yleiskatsaus ihon ja kosmetiikan toimintaan, jotta he selviytyisivät päivittäisistä työtehtävistään paremmin. Parhaimmillaan työntekijöiden perehdyttäminen lisäisi myös kuluttajien tietämystä ja kasvattaisi kosmetiikan myyntiä.

Teoriaosuudessa käsiteltiin ihon rakennetta ja toimintaa sekä erilaisia ihotyypppejä ja iho-ongelmia. Kosmetiikan raaka-aineryhmistä keskityttiin kosteuttaviin aineisiin, säilöntäaineisiin ja hajusteisiin. Työssä esiteltiin myös kosmetiikkatuotteiden pakkausmerkintöjä ja ainesosaluettelo. Pohjana teoriaosuuden ja koulutuksen sisällölle toimi kvalitatiivinen tutkimus, jossa selvitettiin työntekijöiden toiveita koulutuksen suhteen.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä oli olennaista kuvata työn etenemistä sekä analysoida palautetta ja asetettujen tavoitteiden toteutumista. Työssä pohdittiin myös kauneudenhoitoalan koulutustilannetta ja mahdollisia ratkaisuja kosmetiikkamyymien ammattitaidon kehittämiseksi.

1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön ensisijainen tavoite on tarjota lisäkoulutusta päivittäispuolella työskenteleville kosmetiikkamyyjille. Perinteisesti on ajateltu, että tavaratalojen kosmetiikka-osastoilla ei saa yhtä asiantuntevaa palvelua kuin selektiivisen kosmetiikan myyntipisteissä tai kauneushoitoiloissa. Halusimme puuttua tähän epäkohtaan, koska suurin osa kuluttajista kuitenkin tekee kosmetiikkahankintansa tavarataloista. Asiakkaiden tarpeet ja kysymykset ovat hyvin pitkälti samankaltaisia riippumatta siitä, mistä he tuotteensa ostavat. On tärkeää, että myös päivittäiskosmetiikan parissa työskentelevät pystyvät palvelemaan asiakkaitaan ja vastaamaan peruskysymyksiin.

Kosmetiikkaan liittyy paljon ristiriitaista tietoa ja esimerkiksi internetin keskustelupalstat ovat täynnä virheellistä tietoa kosmetiikan raaka-aineista. Monet kuluttajat ja myös kosmetiikan parissa työskentelevät hakevat ensisijaisesti tietoa internetistä. Luotettavia lähteitä on vaikea löytää, eikä tietojen todenperäisyyteen suhtauduta riittävän kriittisesti. Tämän vuoksi koemme, että todenmukaisia ja ajankohtaisia asioita käsittelevälle ihon ja kosmetiikan toimintaa kuvaavalle koulutukselle on selkeä tilaus.

Aihealue on niin laaja, että henkilökunnan ensisijaisia toiveita koulutuksen sisällöstä kartoitettiin kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Alue rajattiin vastausten pohjalta järkeväksi kokonaisuudeksi.

Tavoitteena oli järjestää selkeä ja informatiivinen koulutustilaisuus, josta osallistujille jäisi myös kirjallista materiaalia, johon he voisivat palata myöhemmin. Koulutuksen tarkoituksena oli toimia apuvälineenä osallistujien päivittäisessä työssä ja alentaa heidän kynnystään palvella asiakkaita.

2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimusaineisto kerättiin kirjallisena lomakkeena (Liite 1), joka sisälsi kahdeksan avointa kysymystä. Tutkimuskysymykset aseteltiin siten, että saatiin mahdollisimman kattava kuva siitä, mihin koulutustilaisuudessa kannattaisi keskittyä.

Vastaukset jaettiin analyysivaiheessa neljäksi erilliseksi teemaksi. Teemoja ovat:

- Työntekijöiden nykyinen kosmetiikkatietämys
- Myyntityön haastavin osa-alue
- Kuluttajien kosmetiikkatuntemus ja yleisimmät kysymykset

- Työntekijöiden toiveet kosmetiikkakoulutuksen suhteen

Tyypittelyssä painotettiin niitä asioita, jotka esiintyivät suurimmassa osassa vastauksia.

2.1 Työntekijöiden nykyinen kosmetiikkatietämys

Kenelläkään kyselyyn vastanneista ei ollut aikaisempaa kauneudenhoitoalan koulutusta, mutta kaikki olivat saaneet jakelijoiden puolesta jonkinlaista kosmetiikkakoulutusta. Koulutus oli pääosin keskittynyt tuoteuutuuksiin ja niiden ominaisuuksiin, ei niinkään raaka-aineisiin. Kaikilla työntekijöillä ei ollut mahdollisuutta osallistua koulutuksiin.

Suurin osa vastaajista koki tuntevansa tavaratalon kosmetiikkavalikoiman melko hyvin, mutta toisinaan asiakkaiden harvinaisemmat iho-ongelmat hankaloittivat sopivan tuotteen löytämistä.

Lähes kaikki vastaajat kertoivat etsineensä kosmetiikan raaka-aineista tietoa myös omalla vapaa-ajallaan. Pääasiallisena tietolähteenä toimi internet.

2.2 Myyntityön haastavin osa-alue

Ainesosaluettelon tulkitseminen ja raaka-aineiden funktiot tuottivat hankaluuksia kaikille vastaajille. Allergisille asiakkaille oli vaikeaa suositella tuotteita, koska ärsytystä aiheuttavien raaka-aineiden löytäminen ainesosaluettelosta koettiin vaikeaksi.

Konkreettista apua kaivattiin erikoisempien iho-ongelmien sekä meikki- ja hiusvärisävyjen kanssa. Ripsivärit koettiin haastaviksi laajan tarjonnan vuoksi, ja hiusvärien valinnassa ei osata ottaa kaikkia värin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä huomioon. Lisäksi kosmetiikkamainonnan antamat lupaukset mietityttävät osaa vastaajista, sillä niitä on vaikea perustella asiakkaille.

2.3 Kuluttajien yleinen kosmetiikkatietämys ja kysymykset

Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että kuluttajien tietämys kosmetiikan raaka-aineista ja niiden vaikutuksista on lisääntynyt viime aikoina. Kysymykset ovat entistä vaikeampia ja yksityiskohtaisempia ja tieto kosmetiikan vaikutuksista on ristiriitaista.

Vastauksista kävi ilmi, että eniten asiakkaat ovat kyselleet hajusteista, alkoholeista ja parabeneista. Muut esiin tulleet kysymykset koskivat tuotteiden kotimaisuutta, luonnollisuutta, säilyvyyttä ja biohajoavuutta.

2.4 Työntekijöiden toiveet kosmetiikkakoulutuksen suhteen

Vastausten perusteella työntekijät toivoivat, että koulutuksessa keskityttäisiin siihen, mitä tietyt raaka-aineet tekevät ja miten ne näkyvät ainesosaluettelossa. Lisäksi työntekijät toivoivat saavansa perustietoa eri ihotyypeistä sekä apua oikeiden tuotteiden valinnassa.

Meikkien ja hiusvärien sävyvalintoihin toivottiin opastusta, sillä valikoima on niin laaja ja sopevuuteen vaikuttaa moni asia. Eräs vastaajista toivoi listaa ainesosista, joilla on ehkä syyttäkin negatiivinen maine.

2.5 Tulosten analyysi ja johtopäätökset

Vastausten perusteella koulutuksessa tulee keskittyä perusasioihin. Työntekijät ovat tähän asti olleet jakelijoilta saatavan tiedon varassa, ja osa on etsinyt itsenäisesti tietoa kosmetiikan raaka-aineista internetistä. Heidän käyttämiensä lähteiden luotettavuutta on vaikea arvioida.

Työntekijät kokevat tuntevansa tavaratalon tuotevalikoiman suhteellisen hyvin. Kosmetiikkamainosten lupaukset aiheuttavat kuitenkin välillä päänvaivaa, sillä asiakkaat voivat vaatia myyjältä perusteluja niissä esitetyille tuoteväittämillä.

Pääpaino koulutuksessa tulee olemaan ihon rakenteen ja toiminnan perusasioilla. Raakaaineryhmistä käsitellään kosteuttavat aineet eli humektantit, emollientit ja okklusoivat aineet, säilöntäaineet sekä hajusteet. Vastausten perusteella kävi ilmi, että näistä aineryhmistä asiakkaat kyselevät eniten.

Käymme koulutuksessa lisäksi läpi yleisiä asioita liittyen ainesosaluetteloon ja muihin pakkausmerkintöihin. Kerromme miksi aineet ovat ainesosaluettelossa tietyssä järjestyksessä ja mitä sen perusteella voi tuotteesta päätellä. Lisäksi kerromme tuotteen säilyvyysaikaan liittyvistä pakkausmerkinnöistä.

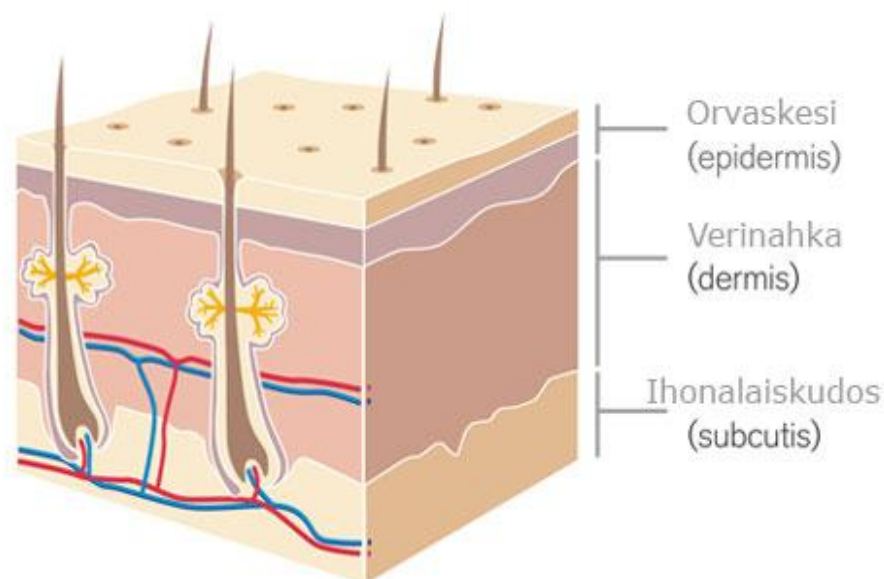
3 Ihon rakenne ja toiminta

Iho on epäsäännöllinen pinta, joka koostuu erilaisista kerroksista, ihokarvoista sekä tali- ja hikirauhasista. Näiden tekijöiden toiminta vaikuttaa siihen, miten valo ihon pinnasta heijastuu ja kuinka kauniina ja hehkuvana me sen koemme. Aurinko, tupakointi, stressi, erilaiset sairaudet ja ikääntyminen vaikuttavat epädullisesti ihon rakenteeseen. (Drealos & Pugliese 2011, 1-2.)

Ihon osuus ruumiinpainosta on noin 5 % ja sen pinta-ala on noin 1,6-2 m². Ihosolujen täydellinen uusiutuminen kestää alueesta riippuen 26-42 vuorokautta. Tätä sykliä voivat kuitenkin häiritä poikkeuksellisen kuiva ilma ja useat sairaudet. Esimerkiksi psoriasisissa ihosolut uusiutuvat liian nopeasti. Ikääntymisen mukanaan tuomat muutokset taas hidastavat ihosolujen uusiutumista. Ihon tärkein tehtävä on estää veden haihtumista elimistöä ympäristöön, suojata elimistöä, säädellä kehon lämpötilaa, välittää tuntoaistimuksia, osallistua D-vitamiinin valmistukseen sekä erittää hikeä ja talia. Ihon luonnollinen suojamuuri, barrier, voi heikentyä esimerkiksi mekaanisen tai kemiallisen ärsytyksen seurauksena, jolloin ihon läpäisevyys kasvaa. (Draelos & Pugliese 2011, 1-3.)

3.1 Ihon kerrokset

Ihon kerroksia ovat epidermis eli orvaskeksi, dermis eli verinahka sekä subkutis eli ihonalaiskudos. Ihon eri kerroksilla on erilaisia suojaustehtäviä. Epidermoksen sarveissolukerroksella, jota yleisesti kutsutaan myös stratum corneumiksi, on erityinen rakenne. Sen sisältämät rasvamaiset aineet ja solujen keratiini suojaavat ihoa estäen veden liiallista haihtumista pois elimistöä. Osa tätä suojausmekanismia on myös ihon normaalifloora, eli hyvälaatuinen bakteerikanta sekä lievästi hapan pH. Epidermoksen alimmissa kerroksissa melanosyytit, eli pigmenttiä muodostavat solut, suojaavat elimistöä UV-säteilyltä. Ruskettuminen ja epidermoksen paksuuntuminen ovat siis myös eräänlaisia suojamekanismeja auringon säteitä vastaan. (Draelos & Pugliese 2011, 3-5.) Kuvassa 1 on havainnollistettu ihon rakennetta ja eri kerrosten paksuutta suhteessa toisiinsa.

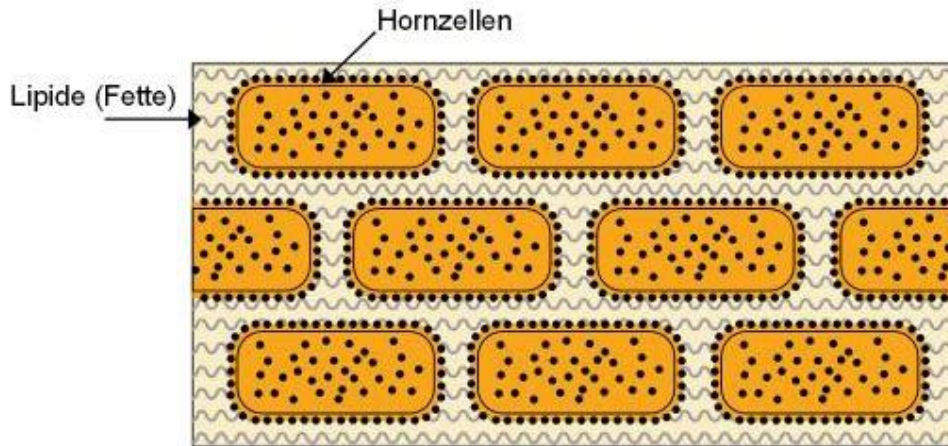
Kuva 1: Ihon kerrokset
(Kuivaiho.fi -internetsivusto)

Epidermis eli orvaskesi jaetaan solujen sijainnin ja ominaisuuksien mukaan tyvi-, oka-, jyväs-, kirkas- ja sarveissolukerrokseen eli stratum corneumiin. Epidermis uusiutuu noin neljässä viikossa sitä mukaa, kun alimmassa tyvisolukerroksessa syntyneet solut nousevat pintaan kerros kerrokselta hilseillen lopulta pois. Epidermiksen tehtävänä on muodostaa mekaaninen suoja alla oleville kudoksille sekä läpäisyeste mikrobeille, vedelle ja kemiallisille aineille. Toisaalta sen täytyy myös pystyä lukitsemaan elimistöömme vettä ja verta, mineraaleja, vitamiineja, hormoneja, proteiineja ja lämpöä. Iho on nerokas ja monimutkainen elin, jonka tehtävä on myös erittää myrkkyjä ja kuona-aineita ulos kehostamme. (Draelos & Pugliese 2011, 1-2.)

Ihon sisempi kerros, dermis, on lujasti sitoutunut epidermikseen. Se muodostaa ihon kokonaispainosta noin 90 %. Dermiksen proteiinisäikeistä 75 % on kollageenia, joka iän myötä paksuntuu ja jäykistyy. Elastiinisäikeet vastaavat ihon venyvyydestä ja palautumisesta, ja ne ovat rakenteeltaan hyvin pysyviä. Sidekudossolut eli fibroblastit valmistavat kollageenia, elastiinia ja glykosaminoglykaaneja, joista tavallisin on hyaluronihappo. Fibroblastien määrä vähenee ihmisen ikääntyessä, jolloin myös dermiksen kosteuspitoisuus vähenee ja iho kuivuu entistä helpommin. Dermiksessä on proteiimirakenteiden lisäksi verisuonia, jotka kuljettavat ravinteita, sekä lymfasuonia, jotka vastaavat kuona-aineiden kuljetuksesta. Dermiksen immunisysteemin verisuonet tuovat happea ja ravinteita myös epidermikseen. (Draelos & Pugliese 2011, 1-3.)

Ihonalainen rasvakudos, subkutis, toimii lämmön eristäjänä pehmentäen iskuja. Se muodostuu verisuonista, rasvan täyttämistä rasvasoluista sekä pienestä määrästä soluväliainetta. Subkutis sitoo ihon alla oleviin jänteisiin ja lihaskalvoihin. Rasvasolujen kertyminen on suoraan yhteydessä energian saantiin ja sen kulutukseen, ja rasvan määrä vaihtelee eri ihoalueilla. (Michalun & Michalun 2010, 20-21.)

Kosmetiikan kannalta tärkein ihon osa on sarveiskerros, eli stratum corneum, joka on epidermiksen uloin ja kuollut solukko. Tähän kerrokseen suurin osa kosmetiikkatuotteista pyrkii vaikuttamaan. Stratum corneum on hyvin ohut, mutta yllättävän vahva. Keratiini muodostaa korneosyyteiksi kutsuttuja soluja, jotka liimaantuvat lipidien avulla yhteen. Korneosyytit hilseilevät lopulta pois kulkeutuessaan ihon pintaan. (Draelos & Pugliese 2011, 3-5.) Kuva 2 havainnollistaa sarveiskerroksen solujen liittymistä toisiinsa.

Kuva 2: Stratum corneumin solujen väliset liitokset
(Skincare.dermis.net -internetsivusto)

Stratum corneumin solujen sisällä on myös ihon luontainen kosteustekijä, Natural Moisturizing Factor. NMF muodostuu aminohapoista ja niiden aineenvaihduntatuotteista, ja se pystyy sitomaan ja ylläpitämään kosteutta ihossa tehokkaasti. NMF:n määrä soluissa vähenee ikääntymisen myötä, ja osin sen vuoksi iho muuttuu vanhemmiten kuivemmaksi. (Baumann 2002, 6.)

Ihosta haihtuu vettä hikoilun lisäksi myös sarveissolukerroksen läpi. Tätä haihtumista kutsutaan nimityksellä Transepidermal Water Loss, TEWL. Kosteuden haihtuminen voi johtua yksilöllisistä tai ilmastollisista tekijöistä, mutta eniten siihen vaikuttaa sarveissolukerroksen rakenne. Tiiliseinämainen sarveissolukerros muodostaa mekaanisen esteen veden haihtumiselle, mutta myös ulkoapäin tulevan veden imeytymiselle. Sarveissolujen liitosaineena toimiva sementti muodostuu erilaisista rasvamaaisista aineista; keramideista, kolesterolista ja rasvahapoista. Epidermiksen kosteuspitoisuuteen vaikuttaa dermiksestä tihkuvan veden määrä, epidermiksen kautta haihtuva vesi sekä epidermikseen ilmasta sitoutuvan veden määrä. (Baumann 2002, 6-7.)

3.2 Ihotyypit

Eri ihotyyppien perusominaisuuksien tunteminen on tärkeää kosmetiikkamyynnin työssä. Ihotyypistä ja ihon kunnosta voi päätellä paljon jo silmämääräisesti, mutta asiakkaan kuunteleminen ja hänen ihonhoitotottumustensa kartoittaminen antaa lisätietoa ja auttaa valitsemaan asiakkaan tarpeisiin sopivat tuotteet.

3.2.1 Normaali iho

Normaalissa ihossa vallitsee täydellinen kosteustasapaino, aineenvaihdunta toimii ja verenkierto on vilkasta. Iho tuntuu pehmeältä ja kosteutetulta ja näyttää kimmoisalta ja terveen hehkuvalta. Ihossa ei ole juurikaan näkyviä huokosia tai epäpuhtauksia, juonteita tai kuivia ja rasvaisia alueita. Paras esimerkki normaalista ihosta on useimmiten lapsilla ennen kuin he tulevat murrosikään. (Michalun & Michalun 2010, 32.)

Normaalialia ihoa tulee silti hoitaa säännöllisesti, sillä myös se on alttiina ennenaikaiselle ikäänymiselle sekä auringon ja muiden ilmastotekijöiden aiheuttamalle ärsytykselle. Etenkin nuoret saattavat helposti laiminlyödä puhdistuksen ja käyttää tiedon puutteesta johtuen liian voimakkaita tuotteita ihonsa hoitamiseen. Normaalin ihon terveyden säilyttämisessä tärkeintä onkin ongelmien ennaltaehkäisy. (Michalun & Michalun 2010, 32-33.)

3.2.2 Kuiva iho

Kuivan ihon kosteuspitoisuus on alentunut. Ulkoisia syitä siihen voivat olla ihonhoitoon liittyvät tekijät ja ilmaston vaikutus. Vesi, liian voimakkaat pesuaineet ja usein toistuva hankaus kuluttavat ihon suojakerroksen lipidejä. Talvella lämmitetty sisäilma ja kuiva pakkasilma ulkona edistävät kosteuden haihtumista. Iho on myös ohuimmillaan juuri talvisaikaan.

Sisäisiä tekijöitä ihon kuivumisen taustalla ovat perintötekijöiden ohjaama ihon rakenne, elämäntavat sekä ikääntyminen. Esimerkiksi atooppisessa ihossa rasva-aineet ovat laadultaan huonoja, eivätkä siten kykene suojaamaan kosteuden haihtumiselta ja aineiden läpäisevyydeltä riittävän hyvin. Ihon kuivumiseen vaikuttaa myös juodun veden määrä ja välttämättömien rasvahappojen riittävä saanti ravinnosta. Ikääntyminen ja UV-säteily vähentävät dermiksessä kosteutta sitovien glykosaminoglykaanien määrää, mikä osaltaan edesauttaa ihon kuivumista. Ikääntymisen ja tupakoinnin aiheuttama ihon kuivuminen perustuu myös verenkierron hidastumiseen, jolloin hapen ja ravinteiden saanti heikkenee. (Michalun & Michalun 2010, 34-35.) Kuiva iho läpäisee normaalia tervettä ihoa helpommin erilaisia aineita. Ärsytyksen aiheuttama kutina ja hilseily voivat pahimmillaan johtaa kasvaneeseen tulehdusriskiä.

Ihon kuivuutta voidaan helpottaa kosmeettisilla hoidoilla lisäämällä sarveiskerroksen kosteuspitoisuutta sekä vilkastuttamalla verenkiertoa esimerkiksi hieromalla, jolloin epidermikseen pääsee tiukkaan enemmän vettä. Kosmetiikkatuotteissa käytetään kosteuttavia ainesosia, eli humektantteja, jotka pystyvät sitomaan itseensä vettä ja sitä kautta lisäämään ihon kosteutta. Naamioissa ja voiteissa käytetään myös rasvamaisia okklusioivia aineita, jotka muodostavat ihon pintaan kosteuden haihtumista estävän kalvon. Kuiva iho hyötyy kosteusvoiteista,

jotka sisältävät suurimolekyylisiä aineita, kuten kollageenia, hyaluronihappoa ja silikoneja, sillä ne jäävät kokonsa vuoksi ihon pintaan muodostaen suojakalvon. (Baumann 2002, 30-31.)

Kuivan ihon tunnusmerkkejä ovat himmeän harmahtava väri ja punoittavat alueet sekä pahimmillaan halkeilu ja hilseily (Baumann 2002, 29). Himmeä sävy johtuu ihon pinnan karheudesta. Karhea pinta heijastaa valoa huonommin kuin kosteustasapainoltaan normaali ja sileä iho. Kuiva iho on tavallisesti ohut, ja ihohuokokset ovat hyvin pieniä tai lähes näkymättömiä.

3.2.3 Rasvainen iho

Lisääntyneen talinerityksen taustalla on usein hormonaalisia tekijöitä, mutta myös ravinnosta saatu liiallinen energia ja rasvojen epäedullinen koostumus voivat olla syynä ihon rasvoittumiseen. Talineritykseen vaikuttaa kuitenkin ennen kaikkea perimä ja miehillä rasvainen ihotyyppi on tavallisempi kuin naisilla. Murrosiässä on tyypillistä, että talineritys lisääntyy.

Rasvainen iho on rakenteeltaan paksu, ihohuokokset ovat suurentuneet ja ne ovat selvästi näkyvissä. Rasvoittumista voidaan hillitä miedosti alkoholipitoisilla ja supistavilla tuotteilla, jotka hetkellisesti estävät talin vuotamisen ihon pinnalle. Jotkin kosmetiikassa käytetyt ainesosat pystyvät myös imemään ylimääräistä talia itseensä. (Michalun & Michalun 2010, 33-34.)

Kuuma ja kostea ilmasto voi vilkastuttaa talirauhasten toimintaa ja saada siten ihon rasvoittumaan entistä nopeammin. Rasvoittuminen voi lisääntyä myös vääränlaisten ihonhoitotuotteiden vaikutuksesta, sillä usein talin tuotannon hillitsemiseksi käytetään liian voimakkaita saippuuita, kuorinta-aineita ja ihohuokosia supistavia tuotteita. Tämä voi saada ihon tasapainon häiriintymään entistä pahemmin. (Michalun & Michalun 2010, 33.)

3.2.4 Sekaiho

Tavallisesti sekaihossa poskien alue on normaali ja T-alue, eli otsa, nenä ja leuka on rasvainen, tai vaihtoehtoisesti posket ovat kuivat ja T-alue normaali. Iho ei voi olla samaan aikaan sekä kuiva että rasvainen. Tällaisten ääripäiden esiintyminen kasvojen pienellä ihoalueella on periaatteessa mahdotonta. Jos iho luokitellaan kuivaksi ja rasvaiseksi samaan aikaan, on kyseessä yleensä pelkästään rasvainen iho, tai rasvaisen ja normaalin kosteusköyhän ihon sekointus. (Michalun & Michalun 2010, 35.)

Yleensä sekaihoisille asiakkaille on kaikkein vaikeinta löytää sopivat ihonhoitotuotteet, sillä on varottava suosittelemasta liian voimakkaita puhdistustuotteita tai liian kevyitä voiteita. Sekaihoisen hyötyisi eniten eri tuotteiden käyttämisestä eri ihoalueille, mutta harva kuluttaja

haluaa tai jaksaa käyttää useampia tuotteita. Sekaihoa kannattaa kosteuttaa ja ravita tehokkaammin yöaikaan, jotta päivällä selviää kevyemmillä tuotteilla.

4 Ihon ominaisuudet

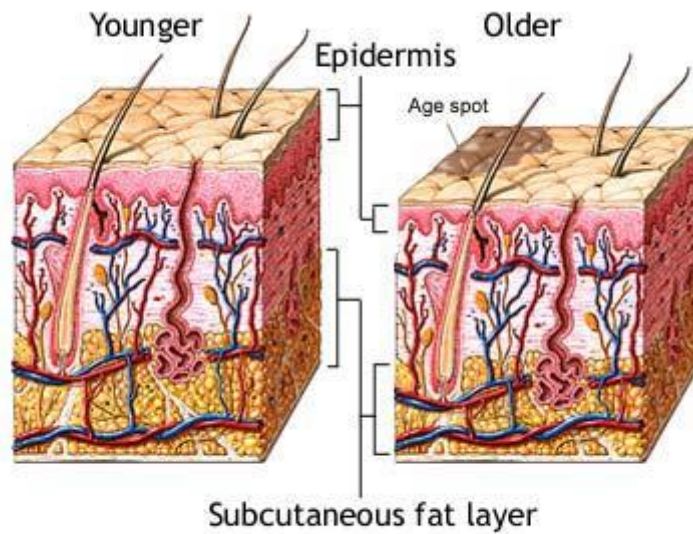
Ihotyyppien lisäksi voidaan puhua erilaisista iho-ongelmista tai ihon ominaisuuksista. Niitä voi ilmetä kaikilla ihotyypeillä, poikkeuksena akne, jota harvoin esiintyy kuivaihoisilla. Ihon ominaisuuksista on olemassa lukuisia variaatioita, mikä tekee joskus oikeiden hoitotuotteiden suosittelemisesta hyvin haastavaa. Luomme seuraavaksi yleiskatsauksen yleisimpiin iho-ongelmiin, joita ovat ikääntyminen, herkkyys, pigmentaatio, kosteusköyhyys, couperosa, akne ja rosacea eli ruusufinni.

4.1 Ikääntyvä iho

Ihon ikääntymiseen vaikuttavat reaktiot tapahtuvat suurimmaksi osaksi dermiksen, eli verinahahan alueella. Geenit ohjailevat solujen toimintaa, mutta solujen toimintaan voivat vaikuttaa myös UV-säteily ja vapaat radikaalit. Ikääntymisen myötä ihokudos menettää joustavuuttaan ja kykyään sitoa kosteutta. Samalla sen uudistuminen hidastuu. (Michalun & Michalun 2010, 40-41.)

Ikääntyneessä ihossa sarveiskerros muuttuu paksummaksi samalla kun epidermis ja dermis ohenevat. Näkyviä ikääntymisen merkkejä ovat juonteet ja rypyt, joita entistä kuivempaan ihoon syntyy helpommin. Iho on ohut ja talin tuotanto ehtyy. Ikääntynyt iho on väriltään kalpea ja se näyttää veltolta ja elottomalta. (Michalun & Michalun 2010, 41.)

Ihon ikääntyminen voi olla joko luonnollista, eli geenien sanelemaa tai ennenaikaista, eli ulkoisista tekijöistä johtuvaa. Ennenaikaista ikääntymistä aiheuttavat erilaiset sairaudet, stressi, elintavat, tupakointi ja UV-säteily. Michalunit kehottavat ihon nuorekkuuden ylläpitämiseksi suojaamaan ihoa auringolta, sekä hyödyntämään antioksidanttipitoisia ihonhoitotuotteita, jotka sisältävät erityisesti A-vitamiinia (2010, 41.) Kuvassa 3 näkyy ihon oheneminen ikääntymisen myötä suhteessa nuorempaan ihoon. Erityisesti ihonalainen rasvakerros, subkuttis, ja ihon uloin kerros, epidermis, menettävät paksuuttaan. Ikääntymisen myötä oheneva iho suojaa myös entistä huonommin auringon UV-säteiltä, ja sen vuoksi ihoon ilmestyy helposti pigmenttimuutoksia.

ADAM.

Kuva 3: Nuoren ja ikääntyneen ihon erot
(Yellowbusinessnews.co.uk -internetsivusto)

4.2 Herkkä iho

Herkkä iho on jatkuvasti yleistyvä ilmaus, vaikka sen todellista tarkoitusta ei oikeastaan edes tunneta. Herkkyydestä puhutaan silloin, kun iho reagoi ulkoisiin tekijöihin, kuten kosmetiikkaan tai lääkeaineisiin. Herkkyys ilmenee yleensä tulehduksena, punaisuutena, poltteluna, kutinana tai hilseilynä. Jopa 60 % väestöstä kuvailee ihoaan herkäksi, vaikka todellisuudessa herkkä iho on noin 20 %:lla, ja siitä vain 2-5% on kosmetiikasta johtuvaa. (Michalun & Michalun 2010, 37-38.)

Ilmastolliset tekijät, kuten kuivuus, kylmyys, tuuli ja viima sekä UV-säteily voivat aiheuttaa ihon ärtymistä. Reaktioiden voimakkuus voi vaihdella ja muuttua päivän mittaan. On tärkeää huomata, että herkkä iho ei ole varsinainen ihotyyppi, vaan hetkellinen reaktio johonkin ärsykkeeseen. Iän myötä ihon herkistymisen on todettu lisääntyvän. (Baumann 2002, 33.)

Herkan ihon taustalla on jollain tapaa vaurioitunut ihon sarveiskerros, mikä mahdollistaa aineiden imeytymisen syvemmälle ihoon. Ihon herkkyyteen vaikuttaa kohonnut TEWL, eli kosteutta pääsee haihtumaan ihosta liikaa. Esimerkiksi asetoni ja usein pesevänä aineena käytetty natriumlauryylisulfaatti liuottavat ihon luontaista suojamuuria tehden ihosta helpommin läpäisevän ja altistaen sen ärsytyksille. (Baumann 2002, 35.)

Ihon pinnan ainesosat yhdessä ilmansaasteiden ja muiden epäpuhtauksien kanssa voivat myös reagoida tuotteiden raaka-aineiden kanssa ja aiheuttaa ärsytystä. Kyse on siis hyvin monimutkaisesta ilmiöstä, jossa on monta muuttujaa. Herkkyydelle onkin usein mahdotonta löytää vain yhtä tiettyä syytä. Kosmetiikan raaka-aineryhmistä eniten herkistäviä ovat hajusteet, säilöntäaineet ja kemialliset aurinkosuoja-aineet (Michalun & Michalun, 38).

Yleisesti kosmetiikkatuotteet suunnataan joko rasvaiselle, kuivalle tai sekaiholle, ja kuluttaja voi helposti tehdä vääriä tuotevalintoja, ellei hänellä ole riittävästi tietoa omasta ihotyypistään. Epäsopivat tuotteet voivat pidemmän päälle herkistää ja sekoittaa ihon luonnollista toimintaa. Ihon pH on noin 5,5 ja useat kosmetiikkatuotteet pyritäänkin formuloimaan lähelle tätä. Tuotteissa käytetään erilaisia puskuroivia aineita, kuten maitohappoa, jotta ihon pH-tasapaino saataisiin säilytettyä. (Baumann 2002, 35.) Puskuroivalla aineella tarkoitetaan ainetta joka pitää esimerkiksi tuotteen pH:n stabiilina (eur-lex-europa.eu). Rajut pH:n muutokset voivat häiritä ihon suojamekanismeihin kuuluvaa tervettä bakteerikantaa ja altistaa ihon vieraiden mikrobien aiheuttamille tulehduksille.

Ihon herkkyyttä analysoitaessa on suljettava pois allergian mahdollisuus lääketieteellisin testein. On tärkeää käydä läpi asiakkaan ihonhoitorutiinit, sillä esimerkiksi kuorinta-aineet ja kasvojen pesu liian hankaavilla ja pesevillä tuotteilla voivat aiheuttaa ihon herkistymistä. Kosmetiikan valmistajat mielellään markkinoivat tuotteitaan herkälle iholle soveltuvina, mutta tällaiset ilmaukset ja mainoskikat usein johtavat kuluttajaa harhaan. (Baumann 2002, 38.)

4.3 Pigmentaatio

Ihon pigmentoituminen on normaali prosessi ja osa ihon omaa suojamekanismia auringon säteilyä vastaan. Hyperpigmentaatiossa melaniinia muodostuu UV-säteilylle altistuttaessa normaalia enemmän ja epätasaisesti, jolloin iholle muodostuu kuvan 4 osoittamia epämääräisiä tummia alueita ja läiskiä. Melanosyytit, eli pigmenttiä tuottavat solut, sijaitsevat ihon tyvisolukerroksessa, ja melaniinin tuotantoa ohjaa tyrosinaasi-niminen entsyymi. Hyperpigmentaation taustalla ovatkin usein hormonaaliset syyt, mikä selittää esimerkiksi raskauden aikana usein lisääntyvät maksaläiskät. (Michalun & Michalun 2010, 39-40.)

Melaniini toimii ihon luontaisena UV-filtterinä, ja rusketuksen muodostuminen on ihon tapa taistella solujen ikääntymistä kiihdyttäviä vapaita radikaaleja vastaan. Tehokkain keino pigmenttimuutoksia vastaan on käyttää suojavoiteita, joissa on riittävän korkea suojakerroin. UV-filtteriaineiden turvallisuudesta käydään kuitenkin parhaillaan kiivasta keskustelua, joten myös vaatetuksen avulla suojautuminen on suositeltavaa.

Kuva 4: Hyperpigmentaatio poskissa ja otsalla
(Serenityskincaregrossepointe.com -internetsivusto)

4.4 Kosteusköyhyys

Kosteuden puute on yleinen iho-ongelma niin kuiva- kuin rasvaihoisillakin. Kosteusköyhyys johtuu soluväliaineen veden puutteesta. Sitä aiheuttavat ilmastotekijät kuten aurinko ja tuuli, vääränlaiset hoitotuotteet sekä nestettä poistavat ravintoaineet ja liian vähäinen veden juonti. (Michalun & Michalun 2010, 35-36.)

Kosteusköyhä iho voidaan erheellisesti sekoittaa kuivaan ihotyyppiin, sillä oireilu voi olla samantyyppistä. Iho tuntuu kuivalta ja kireältä, ja siinä voi esiintyä hilseilyä erityisesti nenän ja otsan alueella. Kuiva iho johtuu kuitenkin rasvamaisten aineiden puutteesta, kun taas kosteusköyhyys on nimenomaan veden puutetta. (Michalun & Michalun 2010, 36.)

Sekä kuiva että rasvainen iho voi kärsiä kosteuden puutteesta. Kuivan ihon on ohuen rakenteensa vuoksi vaikea sitoa sisäänsä kosteutta, ja rasvainen iho voi kuivua liian voimakkaiden hoitotuotteiden vaikutuksesta. Ihon pinnan kuivuessa liikaa talin tuotanto estyy ja se jää jumiin ihon alle. Akneen taipuvaisessa ihossa se tarkoittaa tulehduksen leviämistä ihon alla. (Michalun & Michalun 2010, 36.)

4.5 Couperosa

Couperosa tarkoittaa väliaikaista tai kroonista punaisuutta, joka yleensä ilmenee poskissa ja nenänpielissä sekä joskus leuassa. Couperosa johtuu verisuonten seinämien heikkoudesta, jolloin punastumisen, kuumuuden tai muun ärsykkeen aikaansaama verisuonten laajeneminen ei palaudukaan normaalisti (Kuva 5). Couperosaa pahentavat kylmyys ja kuumuus, hermostolliset häiriöt, saunominen ja intensiivinen liikunta, alkoholi, mausteiset ruuat sekä UV-säteily. (Michalun & Michalun 2010, 37.)

Couperoottinen iho tulisi suojata hyvin ulkoisten tekijöiden aiheuttamaa ärsytystä vastaan ja välttää suuria lämpötilaeroja. Eteerisiä öljyjä sisältävät hoitotuotteet usein vilkastuttavat verenkiertoa, joten niiden käyttöä olisi syytä välttää.

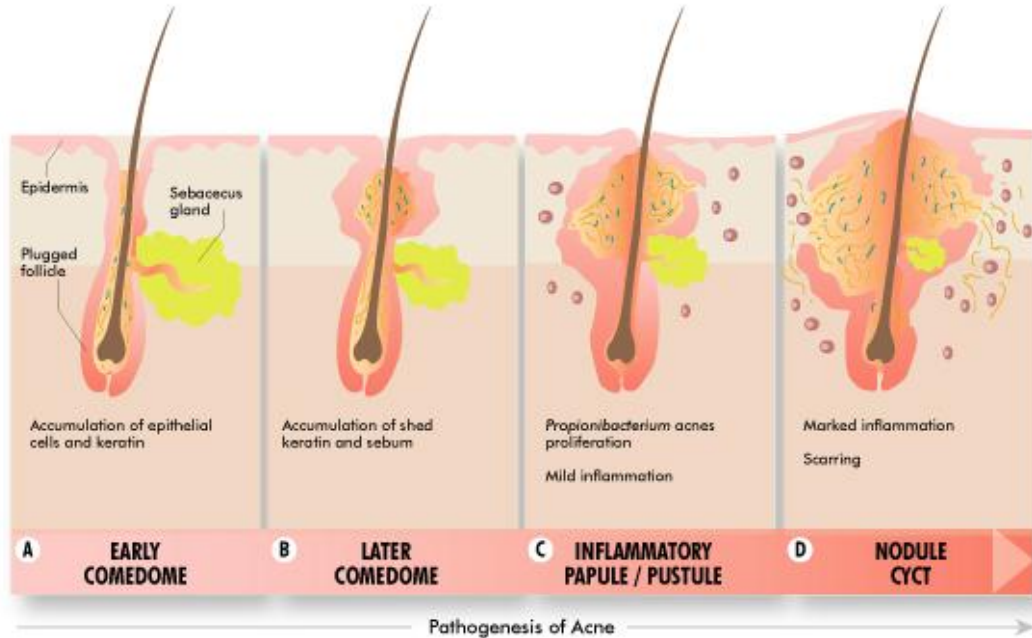

Kuva 5: Couperosa-ihon laajentuneet verisuonet
(Originelli.fi -internetsivusto)

4.6 Akne

Akne muodostaa rasvaiseen ihoon tulehdusalueita. Kuvassa 6 näkyy aknen kehittyminen tukkeutuneesta ihohuokosesta musta- ja valkopäiksi sekä lopulta tulehtuneiksi paiseiksi, joita kutsutaan papuloiksi ja pustuloiksi. Aknen syntyyn vaikuttaa hormonitoiminnan epätasapaino, ihosolujen liian voimakas keratinisoituminen, talin ylituotanto sekä epäedullinen bakteerikanta iholla. Ruoka-allergiat ja -herkkydet, vääränlaiset puhdistusrutiinit, stressi ja vitamiinien puute voivat niinkään olla aknen taustalla. Kuumuus ja kosteus voivat lisätä aknea, sillä täl-

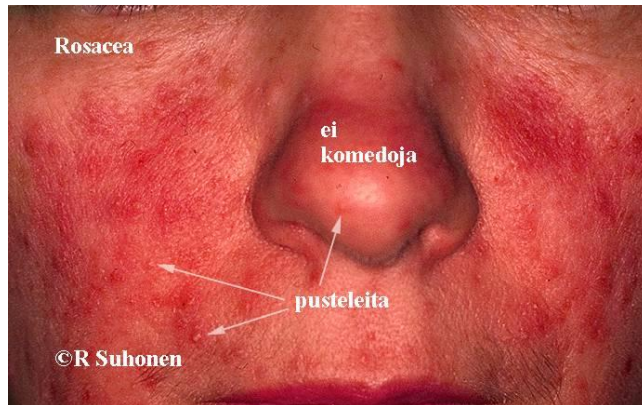
laiset olosuhteet ovat otolliset bakteerien lisääntymiselle. Kaikkea ylimääräistä ihon koskettelua ja näppylöiden puristelua tulisi ehdottomasti välttää. Vaikean kystisen aknen tapauksissa on syytä hakeutua ihotautilääkärin puoleen. (Michalun & Michalun 2010, 42-43.)

Kuva 6: Tulehduksen kehittyminen akneihossa
(Healingrosacea.com -internetsivusto)

4.7 Rosacea eli ruusufinni

Rosacea on ihon pitkäaikainen tulehdustila, joka johtuu verisuonten laajenemisesta ja bakteereista. Verisuonten rakenne on rikkoutunut, minkä vuoksi erilaiset ärsykkeet aiheuttavat punoitusta ja voimakasta lehahtelua. Rosaceaan kuuluvat myös aknelle ominaiset tulehtuneet näpyt ja paiseet (kuva 7), erityisesti kasvojen keskiosassa. Rosacea voi ilmetä kaikilla ihotyypeillä. Rosaceasta kärsivän on syytä välttää hajustettuja, kuorivia ja voimakkaasti huokosia supistavia tuotteita ja panostettava erityisen hyvin ihon suojaamiseen auringolta. Rosacea ei voida täysin parantaa. (Michalun & Michalun 2010, 43.)

Kuva 7: Rosacea eli ruusufinni
(Terveyskirjasto.fi -internetsivusto)

5 Kosmetiikan määritelmä

Suomessa keskeisimmät kosmetiikkasäännökset ovat kosmetiikkalaki ja kosmetiikka-asetus. Kosmetiikkalaissa kosmetiikka on määritelty seuraavasti: ”Kosmeettisella valmisteella tarkoitetaan ainetta tai valmistetta, jota käytetään ulkoisesti ja jonka tarkoituksena on yksinomaan tai pääasiassa puhdistaa tai suojata tai pitää hyvässä kunnossa ihmisen kehon ulkoisia osia, hampaita tai suun limakalvoja tai muuttaa niiden tuoksua taikka ulkonäköä tai estää hajuhaittoja.” (finlex.fi.)

Kosmetiikkaa ei ole aine, joka on tarkoitettu nautittavaksi, hengitettäväksi, injektoitavaksi tai istutettavaksi kehoon (finlex.fi). Istutettaviksi aineiksi voidaan laskea esimerkiksi rakennekynnet sekä ripsien- ja hiustenpidennykset. Lisäksi on olemassa ns. borderline-tuotteita, jotka eivät myöskään täytä kosmetiikan määritelmän mukaisia kriteerejä. Tällaisia ovat esimerkiksi ripsien ja kulmakarvojen pidentämiseen ja tuumentamiseen tarkoitettut tuotteet sekä tatuointiaineet.

Kosmetiikkalainsäädännön perustavoitteena on taata, että markkinoilla on vain turvallisia tuotteita. Kosmetiikkalaissa ja -asetuksessa säädetään kosmetiikan turvallisuudesta, koostuksesta, eläinkokeista, pakkausmerkinnöistä sekä elinkeinonharjoittajaa koskevista velvollisuuksista. (finlex.fi 2.11.2012.) Asetukseen voi tulla muutoksia useinkin, ja joskus siirtymäajat esimerkiksi joidenkin raaka-aineiden poistamiseen voivat olla lyhyitä. Kosmetiikkalalla tapahtuu juuri nyt paljon, ja esimerkiksi säilöntäaineiden turvallisuus puhuttaa.

EU:n kosmetiikkadirektiivi (76/768/ETY) on taannut jo vuodesta 1976 lähtien jäsenvaltioiden yhtenäiset turvallisuusvaatimukset kosmetiikan suhteen. Kosmetiikassa käytettävien raaka-aineiden turvallisuus perustuu riskinarviointiin. Oleellista on raaka-aineiden pitoisuus tuot-

teessa, sillä kaikki ainesosat voivat olla terveydelle vaarallisia liian suurissa määrin käytettynä. EU:n uusi kosmetiikka-asetus (1223/2009) astuu lopullisesti voimaan 11.7.2013 ja se korvaa aiemman kosmetiikkalain ja kosmetiikka-asetuksen. (eur-lex.europa.eu.)

6 Koulutuksessa käsiteltävät kosmetiikan raaka-aineryhmät

Kosmeettisissa valmisteissa käytetään lukuisia luonnollisista lähteistä eristettyjä sekä synteettisesti valmistettuja raaka-aineita. Perehdymme opinnäytetyömme teoriaosuudessa tarkemmin tutkimuksemme pohjalta esiin nousseisiin raaka-aineryhmiin, joita ovat kosteuttavat aineet, säilöntäaineet ja hajusteet. Näiden ryhmien aineista kuluttajat kyselevät tutkimuksemme perusteella eniten, joten keskitymme myös koulutustilaisuuden sisällössä niihin.

6.1 Kosteuttavat aineet

Emulsiot sisältävät yleensä noin 5-30 % rasvamaisia aineita, eli niitä on toiseksi eniten veden jälkeen. Määrä riippuu tuotetyypistä ja halutuista ominaisuuksista. Rasvamaiset aineet parantavat tuotteen stabiiliutta, viskositeettia, pigmenttien ja aktiiviaineiden liukenemistä sekä antavat paremman ihotuntuman. Ne toimivat myös kalvonmuodostajina ehkäisten kosteuden haihtumista, ja esimerkiksi aurinkotuotteissa ne parantavat vedenkestävyyttä.

Eniten rasvamaiset aineet vaikuttavat tuotteen viskositeettiin sekä sen antamaan ihotuntuun. Nämä ovat seikkoja, jotka myös kuluttaja ensimmäisenä tuotetta testatessaan huomaa. (Lanzendörfer 2002, 271-273.)

Ihon kosteuspitoisuutta lisääviä ja ylläpitäviä kosmetiikkatuotteita käytetään suojaamaan ihon pintaa erilaisilta vaurioilta. Kosteusköyhä iho altistuu huomattavasti helpommin ulkoisille ärsykkeille ja läpäisee enemmän haitallisia aineita. Kemiallisille yhdisteille, alhaiselle ilman kosteuspitoisuudelle ja erilaisille mikrobeille altistuminen voi ärsyttää ihon luontaista suojaumuria, mutta samaa aiheuttavat myös luonnollinen ihon ikääntyminen sekä psyykinen stressi. Kosteusvoiteiden avulla ihon pinta silottuu ja pehmenee välittömästi. (Lodén 2003, 772.)

Ihon luontainen kosteustekijä NMF on tärkeä kosteustasapainon kannalta. Jos sen määrä ihossa vähenee, heikentyy myös sarveiskerroksen kyky sitoa ihoon kosteutta. NMF vastaa myös merkittävässä määrin sarveiskerroksen joustavuudesta. Veden määrä vaikuttaa sarveiskerroksen fysikaalisten ominaisuuksien lisäksi myös epidermiksen aineenvaihduntaan ja ihon uusiutumiseen. (Lodén 2003, 773.)

Kosmetiikkateollisuuden haasteena on valmistaa kosteuttavia tuotteita, jotka tuntuvat hienostuneilta ja miellyttäviltä käyttää, mutta ovat myös aidosti tehokkaita. Tuotteen valmistuksessa on otettava huomioon esimerkiksi rasvamaisen aineiden laatu, emulgaattorityyppi,

kosteutta sitovat aineet sekä säilöntäaineet ja näiden kaikkien yhteensopivuus keskenään. Edellä mainittujen ainesosien lisäksi tuotteissa käytetään usein metalli-ioneja sitovia kelatoivia aineita, tuotteen hapettumista ehkäiseviä antioksidantteja sekä epämieluisia tuoksuja peittäviä ja positiivisia mielikuvia luovia hajusteita. (Lodén 2003, 775.) Iholle jätettävien kosmetiikkatuotteiden pH säädetään useimmiten välille 5-6, mikä asettaa omat haasteensa tuotteen valmistukselle.

Ihon pinta tuntuu heti kosteusvoiteen levittämisen jälkeen pehmeämmältä, koska voide täyttää ihosolujen välisiä aukkoja. Ihon ulkonäkö kohenee ja sarveiskerroksen joustavuus lisääntyy, kun ihoon lisätään kosteutta sitovia aineita ja suojaavan kalvon muodostavia rasvamaisia aineita. Lipidit lievittävät ihon tulehdustiloja ja vahvistavat sen vastustuskykyä ulkoisille ärsykkeille. Mineraaliöljyt, kuten vaseliini (INCI: Petrolatum) jäävät ihon pintaan, kun taas pienimolekyylisemmät lipidit läpäisevät ihon pintakerroksen imeytyen syvemmälle. Monityydyttymättömiä rasvahappoja suositellaan käytettäväksi ihon tulehdustilojen ehkäisyssä ja parantamisessa sekä ulkoisesti että sisäisesti. Esimerkiksi kalaöljyn on todettu jossain määrin suojaavan ihoa auringon UVB-säteilyltä. (Lodén 2003, 778.)

Kosteusvoiteista aiheutuu harvemmin terveysriskejä, vaikka niitä käytettäisiin pitkään ja isoillekin ihoalueille, mutta joitain lievempiä reaktioita saattaa ilmetä. Heti voiteen levittämisen jälkeen voi esimerkiksi tuntua pientä kihelmöintiä ja polttelua. Kasvojen iho on vartalon ihoa ohuempi ja siten myös herkempi. (Lodén 2003, 778.)

Humektanteista erityisesti maitohappo (INCI: Lactic Acid), urea (INCI: Urea) ja pyrrolidonikarboksylihappo (INCI: PCA) sekä säilöntäaineista bentsoe- ja sorbiinihappo (INCI: Benzoe Acid, Sorbic Acid) voivat tiettävästi aiheuttaa herkkyysreaktioita. Humektantit, emulgaattorit ja öljyt aiheuttavat todella harvoin allergioita. Propyleeniglykoli (INCI: Propylene Glycol) on ainoa humektanttina käytetty aine, jonka ärsyttävyyys on verrattain yleistä. (Lodén 2003, 777-778.)

Kosteuttavat tuotteet rauhoittavat ja pehmentävät ihoa hilliten tulehdusta, ärsytystä ja hilseilyä. Kosteuttavia ihonhoitotuotteita on markkinoilla lukuisissa eri muodoissa; kevyempinä ja paksumpina emulsioina, nesteinä, geeleinä, aerosoleina ja erilaisina suihku- ja kylpytuotteina. Yksi ihon monista tehtävistä on sitoa vettä, ja kosteuttavat tuotteet auttavat tässä tehtävässä vähentämällä veden haihtumista. Ne myös muodostavat iholle suojaavan kalvon, mikä estää ulkoisia ärsytyksen aiheuttajia läpäisemästä ihoa. (Green 2011, 39.)

6.1.1 Humektantit

Ihon kosteuttamisesta voiteiden avulla tuli suosittua 1950-luvulla, kun kuiva iho opittiin yhdistämään kosteuden puutteeseen. Nykyään tiedetään, että kuivaa ihoa voi hoitaa nostamalla sarveiskerroksen kosteuspitoisuutta okklusoivilla aineilla, jotka muodostavat ihon pintaan kosteuden haihtumista estävän kalvon tai humektanteilla, jotka sitovat itseensä kosteutta. Emollienttien avulla iho saadaan tuntumaan pehmeämmältä. Hyvässä kosteusvoiteessa käytetään yleensä näitä kaikkia parhaan kosteutustehon aikaansaamiseksi. (Baumann 2002, 93.)

Humektantit ovat vesiliukoisia aineita, jotka pystyvät sitomaan itseensä hyvin kosteutta. Kosmetiikkatuotteessa humektantit sitovat kosteutta niin ilmasta kuin epidermiksestäkin. Alhaisen kosteuspitoisuuden olosuhteissa humektantit voivat kuitenkin napata kosteutta myös ihon alemmista kerroksista dermiksestä asti, jolloin ne voivat pahimmillaan myös edistää ihon kuivumista. (Baumann 2002, 94.)

Kosteudensitomiskyvyn lisäksi humektantteja käytetään kosmetiikassa estämään raaka-aineiden erottumista ja tuotteen paksuuntumista. Ne voivat myös lisätä tuotteen käyttöikää, ja joillain humektanteilla on lisäksi bakteereita tuhoavia ominaisuuksia. (Baumann 2002, 94.) Humektantit ovat tärkeitä kosmetiikan raaka-aineita, sillä ihon kuivumisen lisäksi ne estävät myös itse tuotetta kuivumasta (Stier & Lucia 2009, 329).

Humektantit aiheuttavat stratum corneumin turpoamista saaden ihon pinnan tuntumaan pehmeämmältä ja näyttämään tasaisemmalta. Yleisimmin käytettyjä humektantteja kosmetiikassa ovat glyseroli (INCI: Glycerin), natriumhyaluronaatti (INCI: Sodium Hyaluronate), urea, propyleeniglykoli, alfahydroksihapot sekä erilaiset sokerit, kuten sorbitoli (INCI: Sorbitol) ja ksylitol (INCI: Xylitol). (Baumann 2002, 94.)

Glyseroli on tärkeä raaka-aine ihonhoitotuotteissa, erityisesti sen kosteutta sitovien ja pehmentävien ominaisuuksien vuoksi. Se on myös hyvin siedetty suurinakin pitoisuuksina. (Lodén 2003, 777.) Glyserolia käytetään vesiliuksenaan glyseriininä, joka muistuttaa ihon luonnollista kosteustekijää. Sillä on nopea kosteuttava vaikutus ja se on tehokas pitkälläkin aikavälillä. Glyseriinin teho perustuu sen stratum corneumia turvottavaan vaikutukseen, minkä myötä korneosyytit paksuuntuvat ja niiden välit suurenevat. (Baumann 2002, 94.) Glyseriini on käytetyin humektantti perusvoiteissa ja sille allergisoituminen on hyvin harvinaista. (Hannuksela 2012.)

Propyleeniglykoli on hajuton neste, joka toimii sekä humektanttina että okklusoivana aineena. Se siis sitoo kosteutta, mutta myös estää kosteuden haihtumista ihosta. Propyleeniglyko-

lilla on lisäksi antimikrobisia ja keratolyttisiä vaikutuksia. (Baumann 2002, 95.) Suurina pitoisuuksina se voi ärsyttää erityisesti helposti hikoavilla taivealueilla (Hannuksela 2012).

Ihon luontainen kosteustekijä NMF sisältää mm. pyrrolidonikarboksylihappoa (PCA), jonka suolat ovat eräitä tehokkaimpia humektantteja. Ihmiskehon kudokset, veri ja virtsa sisältävät luonnostaan myös ureaa, jota hyödynnetään erityisesti ihottumien tai hyperkeratoosin hoitoon tarkoitetuissa voiteissa. (Lodén 2003, 777.) Hyperkeratoosissa ihon uusiutuminen on nopeutunut. Urea edistää muiden raaka-aineiden imeytymistä ihoon ja sitä on käytetty käsivoiteiden raaka-aineena aina 1400-luvulta alkaen (Baumann 2002, 94.) Urea ei herkistä, mutta ohuilla ihoalueilla se voi ärsyttää keratiinia liuottavan ominaisuutensa vuoksi. Suurina pitoisuuksina se sopiikin ohentamaan paksuuntunutta sarveiskerrosta. (Hannuksela 2012.)

Suurin osa humektanteista on pienimolekyylisiä yhdisteitä, joilla on suuri kosteudensitomiskyky. Humektanttien kyky sitoa kosteutta, imeytyä ihoon sekä vaikuttaa ihon kosteustasapainoon vaihtelee. Yksi tärkeimmistä humektanttiryhmistä ovat alfahydroksi- eli AHA-hapot, kuten maitohappo, glykolihappo ja tarttaarihappo. Maitohappoa on käytetty kosteuttavissa tuotteissa jo vuosikymmenten ajan, koska sillä on sekä ihoa kuorivia että kosteutta sitovia ominaisuuksia. (Lodén 2003, 777.) Alfahydroksihappojen kosteutta sitovat ja kuorivat ominaisuudet riippuvat niiden pitoisuudesta tuotteessa. AHA-hapot normalisoivat ja tasapainottavat stratum corneumin uudistumista. Ne tekevät stratum corneumista joustavamman ja kuulaamman poistamalla kuolleta soluja. AHA-happojen pitkäaikainen käyttö voi kuitenkin herkistää ihoa valolle. (Baumann 2002, 94.)

6.1.2 Okklusoivat aineet

Okklusoivat aineet tekevät ihon pintaan kalvon, joka estää kosteutta haihtumasta ihosta ympäröivään ilmaan. Nämä aineet ovat yleensä rasvaliukoisia, ja ne tekevät ihosta pehmeämmän tuntuisen. (Baumann 2002, 93.)

Käytetyimpiä okklusioivia aineita ovat vaseliini, parafiini (INCI: Paraffin), skvaleeni (INCI: Squalene), silikonit, sojaöljy (INCI: Soja oil), greipinsiemenöljy (INCI: Grape Seed Oil), propyleeniglykoli, lanoliini (INCI: Lanolin) ja mehiläisvaha (INCI: Cera Alba). Vaseliini on yksi tehokkaimpia kosmetiikan kosteuttavista raaka-aineista ja lisäksi hyvin siedetty. Se jättää kuitenkin rasvaisen ihotuntuman pitkäksi aikaa, eli sen käyttömukavuus ei ole paras mahdollinen. Lanoliini ja propyleeniglykoli taas voivat aiheuttaa joillekin ihoärsytystä. (Baumann 2002, 93-96.)

Vaseliinia on kauneudenhoidossa käytetty jo vuodesta 1872 ja alkujaan sen käyttö keskittyi kuivien käsien hoitoon. Vaseliini on raakaöljystä johdettu hiili-vety yhdiste, mutta vain tietyt raakaöljyt sopivat sen valmistukseen. Vaseliinin ominaisuudet määräytyvät valmistuksessa

käytetyn raakaöljyn mukaan, joten kosteusominaisuudet saattavat vaihdella eri laatujen välillä. Vaseliinia käytetään raaka-aineena kosteusvoiteissa, värikosmetiikassa ja kasvojen puhdistustuotteissa. (Lodén, Mailbach 2000, 251.) Vaseliinin kosteuskkyky johtuu sen okklusio-ominaisuudesta, eli se muodostaa kalvon ihon tai hiuksen pinnalle. Vaseliini ei siis itsessään ole ihoa tai hiusta kosteuttava aine, vaan se säilyttää hiusten ja ihon oman kosteuden pidempään. Vaseliinin on väitetty olevan komedogeeninen eli ihohuokosia tukkiva, ja monien asiantuntijoiden mielestä vaseliinia ei tulisi käyttää lainkaan ihonhoitotuotteissa. Lodén ja Mailbach esittävät kuitenkin artikkelissaan, että vaseliinin komedogeenisyys riippuu täysin sen laadusta ja määrästä ja toteavat vaseliinin käytön kosmetiikan raaka-aineena todennäköisesti edelleen kasvavan. (2000, 254.)

Okklusioivien aineiden määrä tuotteessa ei saa nousta liian suureksi, tai se voi johtaa ihon normaalin bakteerikannan epätasapainoon. Tämän vuoksi voiteissa käytetään okklusioivien aineiden lisäksi myös humektantteja ja emollientteja. (Baumann 2002, 93.)

6.1.3 Emollientit

Emollientit ovat rasvamaisia aineita, jotka saavat ihon tuntumaan pehmeältä ja joustavalta. Niillä on myös kosteuttava vaikutus, sillä ne ehkäisevät kosteuden haihtumista alemmista iho-kerroksista. Emollientit ovat tärkeitä kasvovoiteiden raaka-aineita ja niitä lisätään tuotteeseen parantamaan sen levittyvyyttä sekä okklusio-ominaisuutta. (De Polo 1998, 149.) Emollientit eivät varsinaisesti tuo iholle lisää kosteutta vaan ne toimivat väliaikaisena kosteuttajana täyttämällä koloja, joita ihoon on hilseilyn seurauksena syntynyt (Draeos 1995, 86).

Erilaisia emollientteja on yli 600, ja niiden ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi rasvainen, kuiva, liukas, imeytyvä, ei-imeytyvä tai kiiltävä. Emollientin valintaan vaikuttaa tuotemuoto ja haluttu koostumus sekä tuotteen muut ainesosat. (Michalun & Michalun, 51-52).

Shueller ja Romanowski (2003, 91) jakavat emollientit öljyihin, silikoniöljyihin, estereihin ja vahoihin. Öljyt jaotellaan vielä luonnosta saataviin kasvi- ja siemenöljyihin sekä orgaanisiin hiilivety-yhdisteisiin. Draeos puolestaan käsittelee emollientteja niiden käyttötarkoituksen mukaan jakaen ne suojaaviin, rasvamaisiin, kuiviin ja supistaviin emollientteihin. Esimerkkinä suojaavasta emollientista on isopropyli-isostearaatti (INCI: Isopropyl Isostearate), joka jää iholle keskimääräistä pidemmäksi aikaa tehden ihosta pehmeän heti sen levittämisen jälkeen. Rasvainen emollientti on esimerkiksi jojobaöljy (INCI: Simmondsia Chinesis Seed Oil). Se antaa iholle pitkäaikaisen suojan, mutta samalla myös rasvaisen tunteen. Kuivia emollientteja ovat esimerkiksi isopropyylipalmitaatti (INCI: Isopropyl Palmitate) ja isostearyylialkoholi (INCI: Isostearyl Alcohol). Näillä ei juuri ole ihoa suojaavia ominaisuuksia, mutta ne antavat iholle raikkaan tunteen. Supistavaksi emollientiksi on nimetty muun muassa dimetikoni-silikoni (IN-

CI: Dimethicone), joka itsessään rasvoittaa ihoa hyvin vähän ja se voidaan lisätä tuotteeseen vähentämään muiden pehmentävien aineiden rasvaisuutta. (1995, 86.)

Cosmetics and Toiletries -lehden artikkelin mukaan kosmetiikassa käytettävät emollientit ovat tyypillisesti erilaisia rasvoja ja öljyjä eli lipidejä. Yleisimpiä ovat mineraaliöljyt, synteettiset triglyseridit ja polymeerit, rasvahappojen esterit, polyetyleeniglykoli (PEG), kasviöljyjen triglyseridit, vesi, synteettiset alkoholit kuten isopropyylipalmitaatti (INCI: Isopropyl Palmitate), aloe vera (INCI: Aloe Barbadensis), hedelmämehut, siemen- ja pähkinä-öljyt, silikonit, hiilihydraatit sekä erilaiset alkoholien johdannaiset. Kyseisillä aineilla voi kuitenkin olla muitakin funktioita tuotteessa, kuin pelkkänä emollienttina toimiminen. Samaisen artikkelin mukaan emollienttien tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvä levittyvyys, vähäinen ihoärsyttävyys sekä hyvä hapettumisenkestokyky. (Abrytun 2010.)

Yleisimpiä kosmetiikassa käytettäviä vahoja ovat mehiläisvaha, karnaubavaha (INCI: Copernicia Cerifera), kandelillavaha (INCI:Euphorbia Cerifera), polyetyleni (INCI: Polyethylene) ja parafiinivaha. Vahat muodostuvat pääasiassa estereistä ja ne ovat huoneenlämmössä kiinteitä. Vahoilla on erilaisia ominaisuuksia niiden kemiallisesta rakenteestaan riippuen ja ne voivat olla kiiltäviä, joustavia tai hauraita. Kosmetiikassa käytettävät vahat ovatkin usein yhdistelmiä eri vahoista ja öljyistä, jolloin niistä saadaan mahdollisimman moneen käyttötarkoitukseen sopivia raaka-aineita. (Abrytun 2010.)

Öljyt ovat veteen liukenemattomia hiilivety-yhdisteitä. Ne voivat olla maaöljyjä, kuten mineraaliöljy tai erilaisista kasvikunnan tuotteista saatuja öljyjä, kuten oliiviöljy. (Schueller, Romanowski 2003,91.) Eläinkunnasta saatavia öljyjä, kuten mehiläisvaha (INCI: Cera Alba) käytetään myös emollientteina (O'Lenick, Steinberg, Klein & LaVay 2008, 3).

Öljyjen ihoa suojaava ja parantava vaikutus on peräisin niiden hiilivetyrakenteesta, joka mahdollistaa helpon levittyvyyden ihon ja hiusten pinnalle. Useat öljyt muodostavat myös läpinäkymättömän ja vettä hylkivän kalvon ihon ja hiusten pintaan. Kalvo estää veden haihtumisen, jolloin iho pysyy pehmeänä ja hiukset kiiltävinä. Öljyt ovat ideaalisia kosmetiikan raaka-aineita, koska ne ovat inerttejä ja useimmiten yhteensopivia ihon kanssa. (Schueller, Romanowski 2003,91.) Inertti aine ei reagoi helposti muiden aineiden kanssa. Jotkin öljyt ovat kuitenkin nopeita härskiintymään kemiallisen rakenteensa vuoksi. Jos öljy on valmistus- tai jalostusvaiheessa kontaminoitunut eli siihen on päässyt mikrobeja, voi epäpuhdas öljy muuttua komedogeeniseksi, eli tukkia ihohuokosia aiheuttaen mustapäitä (Schueller, Romanowski 2003,91.)

Silikoniöljyjä on käytetty kosmetiikassa 1950-luvulta asti. Ensimmäisiä silikoniöljyjä olivat dimetikoni (INCI: Dimethicone) ja muutama vuosikymmen myöhemmin kehitetty syklometiko-

ni (INCI: Cyclomethicone). Kyseisiä silikoniöljyjä käytetään edelleen kosmetiikan raaka-aineina niiden monien hyvien ominaisuuksien vuoksi. Niiden avulla tuotteisiin saadaan hyvä levittyvyys ja ne sopivat käytettäväksi myös monien muiden kosmetiikan raaka-aineiden kanssa. (Strach 2008.) Silikonit voivat vähentää muiden pehmentävien aineiden rasvaisuutta tuotteessa, jolloin niiden avulla on mahdollista tehdä öljyttömiä tuotteita rasvoittuvalle ihotyypille (Schrader & Domsch 2005, 43).

6.2 Säilöntäaineet

Kosmetiikan pilaantuminen johtuu lähes aina tuotteeseen päässeiden mikro-organismien kasvusta. Nämä mikroskooppisen pienet eliöt voidaan jakaa bakteereihin, homeisiin ja hiivoihin. Eliöt tarvitsevat elääkseen ja lisääntyäkseen vettä ja happea. Vettä on lähes kaikessa kosmetiikassa, ja happea pääsee tuotteeseen pakkausmuodosta riippuen aina kun se avataan. Tämän vuoksi kosmetiikkatuotteet tarvitsevat suojakseen säilöntäaineita. (Schueller, Romanowski 2003, 291.) Näiden aineiden on suojattava tuotetta mikro-organismeilta koko sen elinkaaren ajan, eli ennen sen käyttöön ottamista ja niin kauan kuin sitä käytetään (Draeos 1995, 245). Erilaisten mikro-organismien pääseminen tuotteeseen voi aiheuttaa haittoja sekä sen käyttäjälle että tuotteen koostumukselle (Lodén, Mailbach 2000, 404).

Pilaantuneen kosmetiikkatuotteen voi tunnistaa sen muuttuneesta väristä, tuoksusta, olo muodosta ja rakenteesta (Orth 2010,120). Muutoksen voi esimerkiksi havaita valkoisesta voiteesta, joka on muuttunut väriltään kellertäväksi. Sen pinnalle on voinut myös nousta erottunut nestekerros. Tällaisen tuotteen tuoksukin on usein eltaantunut ja tunkkainen. Kontaminoituneen eli epäpuhtaan kosmetiikkatuotteen käyttäminen voi pahimmillaan aiheuttaa tulehduksia ja ihoärsytystä. (Schuller, Romanowski 2003, 292). Kosmetiikan ei tarvitse eikä kuulu olla steriiliä, mutta harmittomienkaan mikro-organismien pitoisuus tuotteessa ei saa nousta liian korkeaksi (Steinberg 2006, 5).

Säilöntäaineen tarkoitus on joko vaurioittaa mikro-organismien soluseinämiä ja sen tärkeimpiä elimiä tai muuttaa solun sisäistä tasapainoa. Molemmista tapauksista säilöntäaine pyrkii tuhoamaan mikro-organismien, jotta se ei pystyisi lisääntymään tuotteessa. (De Polo 1998, 222.) Ideaali säilöntäaine pystyisi tuhoamaan kaikki haitalliset mikro-organismit tuotteesta tai ainakin kontrolloimaan niiden kasvua jo pieninä pitoisuuksina. Lisäksi se olisi sekä vesi- että öljyliukoinen, hajuton ja väritön, eikä se mielellään saisi olla kovin kallista. (Steinberg 2006, 6-7.) Säilöntäaineiden tulee olla tehokkaita ja niiden on sovittava yhteen kaikkien muiden tuotteissa olevien raaka-aineiden kanssa. Niiden täytyy olla tutkittuja ja turvalliseksi todettuja, eli ne eivät saa aiheuttaa vaaraa käyttäjälle. (Eilser, Merk & Mailbach 1999, 278-279.) Tällaista säilöntäainetta ei ole yrityksistä huolimatta onnistuttu kehittämään, joten tuotteet joudutaan toistaiseksi suojaamaan erilaisten säilöntäaineiden seoksilla.

Säilöntäaineet aiheuttavat hajusteiden jälkeen eniten allergioita ja herkkyysreaktioita kosmetiikan raaka-aineista. Allergioiden määrät ovat kuitenkin pieniä verrattuna ongelmiin, joita ilman säilöntäaineita valmistettu kosmetiikka voisi aiheuttaa. (Draeos 1995, 245.) Esittelemme tarkemmin seuraavat säilöntäaineryhmät: parabeenit, formaldehydin sekä sen vapauttajat ja johdannaiset, alkoholit ja orgaaniset hapot.

6.2.1 Parabeenit

Parabeenit ovat yksi kosmetiikassa eniten käytettävä säilöntäaineryhmä ja niitä on käytetty sekä lääkkeiden että ruoan säilömisessä jo yli 50 vuotta (Schueller, Romanowski 2003, 294). Parabeenit ovat estereitä, jotka muodostuvat alkoholin ja parahydroksibentsoehapon reagoissa keskenään. Parabeeneja voidaan käyttää kosmetiikassa joko metyyli-, etyyli-, propyyli-, butyyli-, bentsyyli- tai fenyyliestereinä. (Steinberg 2006,13.) Lisäksi käytetään isobutyli- ja isopropyyliparabeeneja. Käytetyimpiä ovat metyyli-, propyyli- ja butyyliparabeenit (INCI: Methylparaben, Propylparaben ja Butylparaben) ja niiden erilaiset yhdistelmät muiden säilöntäaineiden kanssa ovat yleisiä (U.S Food and Drug Administration 2012).

Parabeenit ovat värittömiä, hajuttomia ja stabiileja aineita, minkä vuoksi ne ovat suosittuja säilöntäaineita kosmetiikkatuotteissa. Niillä pystytään suojaamaan tuotteita haitallisilta mikro-organismeilta, kuten useimmilta bakteereilta ja sieniltä. (Schueller, Romanowski 2003, 294.)

Parabeenien ympärille on noussut viime vuosina suuri kohu. Niiden on pelätty aiheuttavan milloin allergiaa, milloin syöpää ja sikiövaurioita. Monista neutraaleista tutkimustuloksista huolimatta parabeenit ovat edelleen pelätty ainesosa kosmetiikkatuotteissa, ja niihin liitetään negatiivisia mielikuvia. Monet kosmetiikan valmistajat ovatkin tuoneet markkinoille parabeenittomia tuotteita ja sitä hyödynnetään myös markkinoinnissa. Tuotteiden mainostaminen parabeenittomina on kuitenkin kyseenalaista, sillä se johtaa kuluttajaa uskomaan niiden haitallisuuteen, vaikka tällaista näyttöä ei läheskään kaikkien parabeenien osalta ole olemassa.

Parabeenien ei ole todistettu aiheuttavan enempää herkkyysreaktioita tai allergioita, kuin muidenkaan kosmetiikassa käytettävien säilöntäaineiden. Päinvastoin parabeenit ovat kosmetiikan säilöntäaineista ylivoimaisesti parhaiten siedettyjä. Vuosina 1995 ja 1996 teetetyn tutkimuksen mukaan työterveyslaitoksen ja yliopistollisten sairaaloiden potilaista vain 0,3 % oli allergisia parabeeneille. (Jolanki 2004.) Useimmat parabeeniallergiat ovat syntyneet jatkuvasta lääkevoiteiden käytöstä haavoihin tai muutoin varioituneille ihoalueille (Lodén, Mailbach 2000, 405). The Cosmetic Ingredient Review eli tunnetummin CIR antoi vuonna 1984 lausunnon parabeenien turvallisuudesta. CIR:n mukaan niiden käyttö kosmetiikassa olisi turvallis-

ta jopa 25 % pitoisuuteen asti, kun niitä tavallisesti käytetään kosmeettisissa tuotteissa vain noin 0,01-0,3 % pitoisuuksina. Vuonna 2005 CIR tutki parabeeneja uudelleen päätyen edelleen niiden turvallisuuteen. (U.S Food and Drug Administration 2012.) Kiistanalaisen maineensa vuoksi parabeeneja on alettu korvaamaan esimerkiksi kloorimetyyli-isotiatsolinonilla (INCI: Chloromethylisothiazolonone) ja metyyli-isotiatsolinonilla (INCI: Methylisothiazolonone) sekä näiden seoksella. Valitettavasti tämä kauppanimellä Kathon CG ja Euxyl K 100 paremmin tunnettu säilöntäaineseos aiheuttaa huomattavasti useammin allergisia oireita ja herkkyysreaktioita kuin parabeenit.

Parhaillaan ollaan kosmetiikkalainsäädäntöön valmistelemassa rajoituksia isobutyyl- ja isopropyyliparabeenien käyttöä koskien. Alle kolmevuotiaalle suunnattujen tuotteiden parabeenipitoisuuksiin on myös tulossa muutoksia lähitulevaisuudessa (ec.europa.eu).

6.2.2 Formaldehydi, sen johdannaiset ja vapauttajat

Parabeenien ohella käytetyin säilöntäaineryhmä on formaldehydi sekä sen luovuttajat ja johdannaiset. Ne pystyvät toimimaan laajasti monia erilaisia bakteereja ja sieniä vastaan. (Schueller, Romanowski 2003, 295.)

Formaldehydin turvallisuus on kyseenalaistettu, sillä eläinkokeilla saadut tulokset ovat osoittaneet sen olevan karsinogeeninen eli syöpää aiheuttava. Formaldehydi on helposti haihtuvaa, joten siitä vapautuvat höyryt voivat myös aiheuttaa ärsytystä limakalvoilla. (Schueller, Romanowski 2003, 295.) Kosmetiikassa puhdasta formaldehydiä ei enää juurikaan käytetä sen herkistävyden takia. Mikäli sen pitoisuus tuotteessa on yli 0,05 % tulee pakkauksesta löytyä varoitusteksti ”sisältää formaldehydiä”. (Jolanki 2004.)

Formaldehydin vapauttajia alettiin kehittää, jotta saataisiin yhtä tehokas säilöntäaine kuin puhdas formaldehydi ilman ärsyttäviä sivuvaikutuksia. Nimensä mukaisesti aineet vapauttavat formaldehydiä suojaten tuotetta haitallisilta bakteereilta ja muilta mikro-organismeilta. Vapauttajat ovat puhtaaseen formaldehydiin verrattuna vähemmän toksisia eli myrkyllisiä, niistä vapautuvat höyryt ovat vähemmän ärsyttäviä ja ne sopivat puhdasta formaldehydiä paremmin käytettäväksi muiden raaka-aineiden kanssa. (Schueller, Romanowski 2003, 295.) Tunnetuimmat formaldehydin luovuttajat löytää ainesosaluettelosta INCI-nimillä DMDM Hydantoin, Quaternium-15 ja Glutaraldehyde. Formaldehydin johdannaisia ja vapauttajia on alettu hyödyntää aiempaa enemmän parabeeneihin perusteettomasti liitettyjen negatiivisten mielikuvien takia. Tämä on jo näkynyt lisääntyneinä allergioina formaldehydijohdannaisille.

6.2.3 Alkoholit

Alkoholilla on sekä säilöntäineen että desinfioivan aineen ominaisuudet (De Polo 1998, 207). Alkoholiyhdisteen tehokkuus säilöntäaineena riippuu sen kemiallisesta rakenteesta ja pitoisuudesta tuotteessa (Schueller, Romanowski 2003, 296). Bentsyylialkoholin (INCI: Benzyl alcohol) funktio on säilöntäaine, perillyylialkoholi (INCI: Perillyl alcohol) on antimikrobinen alkoholi ja diklooribentsyylialkoholi (INCI: Dichlorobenzyl alcohol) toimii sekä antimikrobisena että säilöntäaineena (Cosmetics Health and Consumers Europeans Commission 2012).

6.2.4 Orgaaniset hapot ja niiden suolat

Cosmetics and Toiletries -lehden artikkelissa kerrotaan, että orgaaniset hapot kasvattavat suosiotaan kosmetiikan säilöntäaineina. Niiden antimikrobinen vaikutus on kuitenkin sidoksissa tuotteen pH-arvoon, mikä asettaa haasteita niiden käyttämiselle. Artikkelin mukaan happoja käytetään yhdessä jonkun muun säilöntäaineen kanssa, jotta tuotteelle saadaan mahdollisimman hyvä suojaus mikrobeja vastaan. (Weber 2005.)

Orgaanisia happoja, joiden funktio on säilöntäaine, ovat esimerkiksi bentsoehappo (INCI: Benzoic acid), salisylihappo (INCI: Salicylic Acid), sorbiinihappo (INCI: Sorbic Acid). Bentsoehapon suolaa eli natriumbentsoaattia (INCI: Sodium Benzoate), voidaan myös käyttää säilöntäaineena (Cosmetics Health and Consumers Europeans Commission 2012).

6.3 Hajusteet

Hajusteet voivat olla joko luonnollisista lähteistä eristettyjä tai synteettisesti valmistettuja. Luonnon raaka-aineet ovat peräisin kukista, lehdistä, hedelmistä tai muista kasvin osista. Aikaisemmin käytettiin myös eläinkunnan tuotteita, kuten myskiä, mutta nykyään sekin pystytään valmistamaan synteettisesti. (Johansen 2003, 790.) Hajuste voi olla myös synteettisesti valmistetun ja luonnollisesta lähteestä eristetyn ainesosan seos.

Hajusteraaka-aineiden kemiallinen valmistus aloitettiin 1800-luvun puolella välissä, mutta vasta 1900-luvulla teknologian kehitys mahdollisti sen, että synteettisten hajusteiden valmistamisesta tuli tehokkaampaa ja halvempaa kuin luonnollisten raaka-aineiden hankinnasta. Nykyään suurin osa hajuvesistä pohjautuu synteettisiin raaka-aineisiin. Parfyymit ovat alkoholiin liuotettujen kymmenien tai jopa satojen hajusteraaka-aineiden sekoituksia. Nykyään tuoksuteollisuus käyttää yli 2500 erilaista raaka-ainetta parfyymien valmistuksessa. (Johansen 2003, 790.)

Hajusteita lisätään kosmetiikkatuotteisiin peittämään epämiellyttäviä kemiallisia hajuja sekä luomaan haluttuja mielikuvia tuotteesta. Ihmisillä on taipumus arvioida tuoksun perusteella myös tuotteen tehokkuutta ja ominaisuuksia. (Michalun & Michalun, 54.) Länsimaiset ihmiset altistuvat päivän aikana lukuisille eri hajustekemikaaleille. Kosmetiikassa niitä löytyy niin hygieniatuotteista, meikeistä, hiustuotteista kuin varsinaisista tuoksuista kuten deodoranteista ja parfyymeista. (Johansen 2003, 793.)

EU:n Kosmetiikka-asetuksen liitteessä 3 on lueteltu 26 yleisimmin allergisoivaa hajusteraaka-ainetta, joiden nimet tulee merkitä ainesosaluetteluun, mikäli niiden määrä iholle jätettävissä tuotteissa on yli 0,001% tai poishuuhdeltavissa tuotteissa yli 0,01% (eurlex.europa.eu). Muutoin hajusteet voidaan merkitä vain yleisnimellä ”Parfum”. Nämä ovat usein monien eri aineiden seoksia, eikä valmistajan tarvitse paljastaa hajusteseoksen reseptiä. Rajoitettujen hajusteraaka-aineiden listalle on lähitulevaisuudessa tulossa 82 uutta ainesosaa, joten merkintätapoihin on mitä luultavimmin tulossa jonkinlaisia muutoksia (ec.europa.eu). Hajusteiden turvallisuutta ja käyttöä valvoo kansainvälinen yhdistys IFRA, International Fragrance Association (ifra.ifraorg.org).

Ainesosaluettelon perusteella on vaikea päätellä onko käytetty hajuste peräisin luonnollisesta lähteestä, vai onko se valmistettu synteettisesti. Aromaterapian kasvanut suosio näkyy myös kosmetiikkatuotteissa. Kasviperäisiä aineita käytetään nykyään paljon kosmetiikan hajusteina, sillä ne tukevat vihreää ja luonnonmukaista mielikuvaa. (Michalun & Michalun, 55.)

Hajusteet aiheuttavat 30-45% kaikista kosmetiikkaan yhdistetyistä allergisista reaktioista ja ovat siten ylivoimaisesti eniten allergisoiva kosmetiikan raaka-aineryhmä. Hajusteherkille myös hajusteettomina tai hypoallergeenisina mainostetut tuotteet voivat aiheuttaa oireita. (Michalun & Michalun, 55.) Hypoallergeeninen ei ole kosmetiikkalainsäädännön mukainen termi. Johansen kuvaa artikkelissaan tyypillistä hajusteallergikkaa keski-ikäiseksi naiseksi, joka on käyttänyt pitkään hajustettuja deodorantteja ja muita tuoksuja. Allergia ilmenee useimmiten ihottumana käsissä tai kasvoissa. Eniten reaktioita aiheuttavat hajuvedet ja deodorantit, mutta myös hajustetut voiteet ja muut ihonhoitotuotteet voivat allergisoida. (Johansen 2003, 790- 794.)

Tuoksuherkkyys on yleinen vaiva, mutta sen mekanismia ei täysin tunneta. Herkistyneistä 90% on naisia ja oireet yleistyvät iän myötä. Tuoksuherkäksi luokitellaan henkilö, joka hajusteille altistuessaan tuntee heikotusta tai keskittymiskyvyn puutetta. Kosmeettisissa valmisteissa käytetyistä tuoksuista myski, joka nykyään lähes poikkeuksetta valmistetaan synteettisesti, aiheuttaa eniten oireita. (Hannuksela & Haahtela 2011, 706.)

7 Ainesosaluettelo

Kosmetiikkatuotteen ainesosaluetteloon merkitään siinä käytetyt raaka-aineet kansainvälisin INCI-nimin. INCI on lyhenne sanoista International Nomenclature of Cosmetic Ingredients. Kosmetiikan raaka-aineita alettiin nimetä 1970-luvun alussa ja käytäntö on edelleen maailmanlaajuisesti sama. (Schueller & Romanowski 2003, 29.)

Kosmetiikkatuotteen sisältö täytyy olla näkyvillä ainakin tuotteen ulkopakkauksessa. Pakkaukseen merkitään luettelo valmisteen ainesosista painon mukaisessa suuruusjärjestyksessä, eli ensimmäiseksi merkitään aine, jota tuotteessa on käytetty eniten. Ainesosat ilmoitetaan kansainvälisillä kosmetiikan ainesosien INCI-nimillä. (finlex.fi.)

Joskus tuote voi olla kooltaan niin pieni, että pitkien ainesosaluetteloiden mahduttaminen pakkaukseen on mahdotonta. Tällaisissa tapauksissa valmisteen mukana on toimitettava jonkinlainen esite tai liite, josta löytyy selvitys raaka-aineista. Joissain paikoissa myydään esimerkiksi saippuota tai kylpytuotteita irtotavarana, ja tällöin myyntiastian välittömästä läheisyydestä täytyy löytyä tuotteen ainesosaluettelo. (finlex.fi.)

Yhdysvalloissa ja Euroopassa raaka-aineiden merkitsemiskäytännöt ovat suurilta osin yhtenäisiä. Eroavaisuuksia kuitenkin löytyy kasvipäristen aineiden, denaturoidun alkoholin sekä tuoksujen ja aromien merkitsemistavoista. EU:ssa hajusteet merkitään ainesosaluetteloon yleisnimityksellä ”Parfum” ja aromit ”Aroma”. Yhdysvalloissa vastaavat nimet ovat ”Fragrance” ja ”Flavour”. (Schueller & Romanowski 2003, 21.) Lisäksi on olemassa muutamia yksittäisiä eroja, kuten vesi, joka merkitään Yhdysvalloissa nimellä ”Water” ja Euroopassa nimellä ”Aqua” (Schueller & Romanowski 2003, 30-32).

Kosmetiikka-asetuksen kolmannessa liitteessä on mainittu hajusteina ja aromaattisina aineina käytettävät ainesosat, jotka tulee merkitä erikseen näkyviin ainesosaluetteloon, mikäli niiden määrä tuotteessa ylittää liitteessä esitetyn enimmäismäärän. Ainesosat, joiden pitoisuus tuotteessa on vähemmän kuin prosentti voidaan luetella missä järjestyksessä tahansa niiden ainesosien jälkeen, joita on yli prosentti. Väriaineet voidaan luetella missä tahansa järjestyksessä kaikkien muiden ainesosien jälkeen. (finlex.fi.)

Ainesosaluettelosta löytyy usein raaka-aineita, joiden tunnistaminen on vaikeaa. Tämä johtuu siitä, että monet kosmetiikan raaka-aineista ovat erilaisten kemiallisten aineiden seoksia.

Maallikon on helpointa tunnistaa eläin- ja kasvipäisiä ainesosia, kuten esimerkiksi mehiläisvaha (INCI: Beeswax) tai piparminttuöljystä eristetty mentoli (INCI: Menthol).

8 Pakkausmerkinnät

Ainesosaluettelon lisäksi kosmetiikkapakkauksesta on löydettävä paljon muitakin pakollisia merkintöjä. Näkyvässä täytyy olla tuotteen käyttötarkoitus ja käyttöohjeet, sisällön määrä, valmistajan tiedot ja osoite sekä mahdolliset varoitusmerkinnät, kuten ”ei saa käyttää avotulen läheisyydessä” (Schueller & Romanowski 2003, 41). Käyttötarkoitus täytyy selventää, ellei se ole itsestään selvä. Sampoopullossa ei esimerkiksi tarvitse lukea, että tuote on tarkoitettu hiusten pesuun.

Pakkaukseen on merkittävä tuotteen säilyvyysaika joko ”parasta ennen”- tai PAO-merkinnällä (Period After Opening). PAO-merkinnän tunnus on avonainen voidepurkki, johon on merkitty säilyvyysaika kuukausina avaamisen jälkeen. Sitä voidaan käyttää tuotteissa, jotka säilyvät yli 30 kuukautta ennen avaamista. Parasta ennen -päiväys yhdistetään tiimalasin kuvaan ja sitä käytetään tuotteissa, joiden säilyvyys on alle 30 kuukautta. Kosmetiikkatuotteelle ei voida luvata yli 30 kuukauden säilyvyysaikaa avaamisen jälkeen. (EU:n kosmetiikka-asetus 1223/2009).

PAO-merkintä otettiin käyttöön EU:ssa selkeyden vuoksi. Se kertoo kuinka kauan tuotetta voidaan avaamisen jälkeen käyttää ilman mahdollisia pilaantumista johtuvia haittavaikutuksia. Merkintä ei kuitenkaan takaa tuotteen optimaalista toimivuutta tai turvallisuutta, sillä sen säilymiseen käyttökelpoisena vaikuttavat hyvin monet asiat. Tuotteen formula ja sen mahdolliset kemialliset reaktiot ihon omien aineiden tai pakkausmateriaalin kanssa voivat aiheuttaa ongelmia säilyvyyden kannalta. Merkittävimpiä pilaantumista nopeuttavia tekijöitä ovat kuitenkin happi, valo, vesi ja mikrobit. Tuotteeseen pääsee happea joka kerta, kun pakkaus avataan. Valo, niin UV- kuin keinovalokin, on erityisesti läpinäkyviin pakkauksiin pakattujen tuotteiden haittana. (Rigano & Lionetti 2009, 45.) Tuotteeseen voi päästä ylimääräistä vettä esimerkiksi suihkussa, jos avonaisesta hoitoainepurkista otetaan tuotetta märillä käsillä. Vesi on mikrobeille mieluinen kasvualusta, joten esimerkiksi käsisaippuan jämiä ei koskaan pitäisi jatkaa vedellä ja jättää pulloa useammaksi päiväksi seisomaan lavuaarin reunalle.

Tavallisesti kosmetiikka säilyy avattuna vuodesta kahteen vuoteen. Poikkeuksia ovat luonnonkosmetiikkatuotteet, joiden säilyvyys on säilöntäaineiden rajoitusten vuoksi huonompi. Silmänympärystuotteet säilyvät yleensä noin puoli vuotta, sillä ohuelle ihoalueelle suunniteltu tuote edellyttää myös erilaisia ominaisuuksia säilöntäaineiden suhteen.

Jotta tuote ylipäättään voidaan luokitella kosmetiikaksi, on oltava tarkkana siitä esitettävien väittämien sekä sen sisältämien raaka-aineiden suhteen. Tuotteiden luokittelussa on jonkin verran eroja suurimpien markkina-alueiden, eli Yhdysvaltojen, Euroopan ja Japanin välillä. Esimerkiksi aurinkovoiteet, hilsesampoot ja hammastahnat luetaan Yhdysvalloissa OTC-tuotteiksi (Over the Counter). Tämä tarkoittaa, että tuotteet eivät ole saatavilla suoraan hyllystä, vaan ne pyydetään erikseen myyjältä tiskin takaa. Usein jokin EU:ssa kosmetiikaksi katsottava on Yhdysvaltojen ja Japanin lainsäädännön mukaan lääkeaine. (Wilkes 2000, 625.)

9 Opinnäytetyön toteuttaminen

Toiminnallinen opinnäytetyömme koostui monista erilaisista vaiheista. Aloitimme teoriaosuuden tekemällä K-Citymarket Järvenpään kosmetiikka-osaston työntekijöille kvalitatiivisen tutkimuksen, jossa kartoitimme heidän tietämystään ihosta ja kosmetiikan raaka-aineista. Kysyimme mitkä osa-alueet he kokivat työssään haastavimmiksi ja millaisiin ongelmallisiin asiakaspalvelutilanteisiin he työssään törmäivät. Tutkimustulosten perusteella valitsimme teoriaosuuden aiheiksi perusasiat ihon rakenteesta ja toiminnasta, erilaiset ihotyypit, yleisimmät iho-ongelmat sekä kosmetiikan raaka-aineista kosteuttavat aineet, säilöntäaineet ja hajusteet. Lisäksi sisällytimme teoriaan kosmetiikan määritelmän, ainesosaluettelon muodostamisen ja pakkausmerkinnät.

Toiminnallinen osuus muodostui koulutusmateriaalin (Liite 2) koostamisesta sekä itse koulutustilaisuuden suunnittelusta. Järjestimme kaksituntisen koulutuksen tiistaina 30.10.2012 K-Citymarket Järvenpään henkilöstön kokoustilassa. Valmistimme koulutusta varten tiivistetyn Powerpoint -esityksen koulutusmateriaalin pohjalta ja pyrimme saamaan myös osallistujat mukaan opetustilanteeseen aktivoimalla heitä erilaisilla kysymyksillä. Lisäksi toteutimme helpon ja nopean ihotyypitestauksen ja laitoimme osallistujat etsimään tiettyjä raaka-aineita kosmetiikkapakkausten ainesosaluetteloista. Koulutuksen jälkeen pyysimme osallistujia täyttämään kirjallisen palautelomakkeen (Liite 3) ja arvioimaan tilaisuuden onnistumista.

Opinnäytetyömme toiminnallisuudesta johtuen pidimme myös päiväkirjaa työn etenemisestä. Pääosin teimme opinnäytetyömme yhdessä, mutta teoriataustan osalta jaoimme osittain vastualueita. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut työn yhtenäisyyteen ja tasapuolisuuteen.

Valitsimme ihon ja kosmetiikan toimintaan liittyvän perehdytyksen opinnäytetyömme aiheeksi, sillä halusimme saada myös itsellemme mahdollisimman suuren hyödyn kertaamalla opintojemme aikana käsiteltyjä asioita. Ihon rakenteen ja raaka-ainetietouden kertauksen lisäksi saimme kokemusta koulutustilaisuuden järjestämisestä sekä johdonmukaisen ja selkeän koulutusmateriaalin koostamisesta. Opetustilaisuuden järjestäminen antoi meille lisäksi arvokasta esiintymiskokemusta.

Teoriaosuuden pohjalta koottu oppimateriaali jaettiin K-Citymarket Järvenpään työntekijöille muutamaa päivää ennen koulutustilaisuutta, jotta he pystyivät etukäteen paneutumaan käsiteltäviin asioihin sekä miettimään jo valmiiksi kysymyksiä. Materiaali jäi heille kirjallisena koulutuksen jälkeen. Valmistelimme myös palautelomakkeen, minkä toivoimme jokaisen osallistujan täyttävän. Halusimme osallistujien pohtivan miten heidän tietotasonsa mahdollisesti lisääntyi koulutuksen ansiosta suhteessa siihen, mitä se oli ennen koulutusta. Halusimme myös tietää vastasiko koulutus heidän odotuksiaan vai jäikö jotain olennaista puuttumaan. Lisäksi toivoimme palautetta koostamamme materiaalin ja esityksen selkeydestä, ja halusimme tietää uskoivatko osallistujat koulutuksemme vaikuttavan positiivisesti heidän työskentelyynsä kosmetiikan parissa.

9.1 Koulutustilaisuus

Koulutustilaisuutta varten valmistelimme Powerpoint-esityksen ja suunnitelimme kaksi tuntia kestäneen tilaisuuden sisältöä ja rakennetta. Pohdimme myös keinoja, joilla opetuksesta ei tulisi yksipuolista luennointia, vaan yleisökin aktivoituisi keskustelemaan ja kyselemään.

Aikataulujen yhteen sovittaminen olikin odotettua hankalampaa ja koulutuspäivämäärä siirtyi lopulta suunniteltua myöhemmäksi. Työntekijöiden sairaslomien vuoksi koulutuksemme osallistui lopulta vain neljä henkilöä, vaikka ilmoittautuneita osallistujia oli kuusi. Alun perin toivoimme noin kymmenhenkistä kuulijajoukkoa, mutta kaikkien työntekijöiden saaminen samaan paikkaan samaan aikaan ei ollut mahdollista. Koulutuksia olisi täytynyt pitää kaksi eri ajankohtina, mutta sitä yhteistyöyrityksemme ei ollut mahdollista järjestää. Toiminnalliselle opinnäytetyölle onkin tyypillistä, että suunnitelmat ja aikataulut muuttuvat työn edetessä ja muutoksiin on kyettävä reagoimaan nopeasti.

Koulutustilaisuuden kulku

Tilaisuus eteni koulutusmateriaalin sisältämässä asiajärjestyksessä. Ensin käsitelimme ihon rakennetta ja toimintaa, ihotyyppejä ja yleisiä iho-ongelmia. Tämän jälkeen esittelimme kosmetiikan kosteuttavat aineet, säilöntäaineet sekä hajusteet, ja lopuksi ehdimme vielä käsittelemään jonkin verran ainesosaluettelon tulkintaa sekä lähinnä kosmetiikan säilyvyyteen liittyviä pakkausmerkintöjä.

Ihon kerroksiin ja toimintaan liittyen heräsi hyviä kommentteja ja kysymyksiä, joiden kautta pääsimme pohtimaan myös kosmetiikkatuotteiden todellisia vaikutuksia. Keskustelimme osallistujien kanssa siitä, miten ristiriitaisia tuotteiden lupaukset ovat kosmetiikan määritelmän

suhteen. Kuluttajat haluavat yhä tehokkaampia tuotteita, mutta periaatteessa kosmetiikka ei saisi imeytyä verenkiertoon asti.

Erilaisten ihotyypin yhteydessä käsitelimme kullekin ihotyypille soveltuvia tuotemuotoja, ja annoimme muutamia käytännön vinkkejä miten asiakkaan ihotyypistä voi yrittää selvittää. Kukin osallistuja sai mitata oman ihonsa talin erityistä otsasta ja poskesta helpon ja nopean lapputestin avulla. Testi vaikutti olevan osallistujien mielestä mukava toiminnallinen lisä luontoon.

Käsitelimme myös yleisimpiä iho-ongelmia, joista eniten kysymyksiä heräsi herkästä ihosta, couperosasta ja aknesta. Osallistajat vahvistivat, että monet asiakkaista kuvailevat ihoaan herkäksi. Couperosasta haluttiin tietää, onko se jonkinlainen ihosairaus vai pelkästään esteettinen ongelma. Vaikeiden aknetapausten kanssa suosittelimme työntekijöitä kehottamaan asiakasta kääntymään ihotautilääkärin puoleen.

Jaoimme kaikille osallistujille tuotteen, jonka ainesosaluettelo he saivat tutkia. Olimme valinneet tuotteet siten, että niistä löytyisi mahdollisimman monta esityksessämme käsiteltyä raaka-ainetta. Osallistujia kiinnosti ennen kaikkea erilaiset väittämät, kuten ”parabeeniton” ja ”hajusteeton”. Saimmekin aikaiseksi mielenkiintoisen keskustelun siitä, miksi kosmetiikkaa mainostetaan tällaisten väittämien avulla. Kerroimme säilöntäaineiden välttämättömyydestä ja selitimme, että parabeeniton ei ole sama asia kuin säilöntäaineeton. Jos tuotteessa ei ole jotain ”haitalliseksi” luokiteltua ainetta, voi se olla korvattu jollain toisella vähemmän tutkitulla ainesosalla.

Säilöntäaineiden yhteydessä käsitelimme myös kemialliselta rakenteeltaan erilaisten alkoholiyhdisteiden välisiä eroja ja kerroimme, että osa ainesosaluettelosta löytyvistä alkoholeista voi olla esimerkiksi humektantteja. Alkoholi ei siis automaattisesti tarkoita ihoa kuivattavaa tai huokosia supistavaa ainesosaa. Hajusteettomista ja hypoallergeenisina mainostetuista tuotteista totesimme, että ne eivät ole mikään tae sille, että hajuste-allergikko ei saisi niistä mitään oireita. Osallistajat halusivat myös tietää antiperspiranteissa käytettävän alumiinin tarkoituksesta, ja selvensimme samalla deodoranttien ja antiperspiranttien välistä eroa. Jos asiakas haluaa välttää alumiiniyhdisteitä, jää hänen vaihtoehdokseen käyttää deodorantteja, jotka peittävät epämiellyttävän hajun, mutta eivät estä hikoilua.

Selitimme lyhyesti ainesosaluettelon muodostumista ja joitakin perusasioita sen tulkitsemisesta. Osallistajat olivat hämmästyneitä siitä, että ainesosat joita on alle 1% voidaan luetella missä tahansa järjestyksessä. Markkinoijat voivat nimittäin käyttää tätä helposti hyväkseen kohentaakseen kuluttajan mielikuvaa tuotteen sisällöstä. Esittelimme myös tuotteen säilyvyyttä kuvaavia merkintöjä. Kerroimme, että tuotteen säilyvyyteen vaikuttaa moni asia, eikä

PAO-merkintä tai parasta ennen -päiväys välttämättä ole absoluuttinen totuus. Tuotteen käyttö tulisi aina lopettaa, mikäli sen koostumus, väri tai tuoksu muuttuu.

Lopuksi näytimme osallistujille, miten Cosing-sivustolta voi etsiä nopeasti ja helposti tietoa raaka-aineista, ja selvittää jonkin ainesosan tehtävän tuotteessa. Jaoimme osallistujille myös monisteen, johon olimme avanneet erään sampoon ainesosaluettelon. Tästä heidän oli helppo nähdä, että ainesosilla on vain harvoin ainoastaan yksi tehtävä tuotteessa.

Tilaisuuden kesto oli kaksi tuntia. Aika tuntui riittävältä siinä mielessä, että myös keskustelulle jäi riittävästi aikaa. Pidempi koulutustilaisuus olisi vaatinut taukoja, ja keskittyminen olisi todennäköisesti jossain vaiheessa herpaantunut. Osallistajat jaksoivat hyvin kuunnella loppuun asti, vaikka uutta asiaa olikin runsaasti. Toki kahdessa tunnissa on mahdollista luoda vain pintapuolinen yleiskatsaus ihon toimintaan ja kosmetiikkatuotteiden sisältöön, ja pysyvien hyötyjen saavuttaminen vaatisi säännöllistä tietojen päivittämistä.

Palautteiden keräys ja analysointi

Palautelomakkeesta teimme mahdollisimman selkeän ja helpon, jotta osallistajat jaksaisivat paneutua siihen vielä koulutuksen päätteeksi. Osallistajat määrittelivät yksinkertaisten aseteikkojen avulla osaamisensa kosmetiikkaan liittyvistä asioista ennen ja jälkeen koulutuksen. Lomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, joissa osallistajat saivat vapaasti kertoa odotuksistaan koulutusta kohtaan ja pohtia kuinka hyvin nämä odotukset täyttyivät.

Yhden osallistujan mielestä koulutuksen aihepiiri oli laajempi, kuin hän oli odottanut, mutta käsiteltävät aiheet olivat juuri niitä, joista hänellä oli ollut epäselvyyksiä. Sama vastaaja koki tietotasonsa kosmetiikkaan liittyen nousseen tyydyttävältä tasolta hyvälle. Muiden osallistujien mielestä koulutus vastasi odotuksia ja kaikki kokivat tietojensa kosmetiikkaan liittyen lisääntyneen.

Yksi kolmesta avoimesta kysymyksestä koski tietojen käytettävyyttä osallistujien päivittäisessä työssä. Kaikki osallistajat uskoivat, että sopivien tuotteiden löytäminen asiakkaille tulee olemaan jatkossa helpompaa. Lisäksi kosmetiikan raaka-aineiden tehtävien ymmärtäminen tuntui helpommalta kuin aiemmin. Yksi osallistujista kertoi koulutuksen ansiosta oppineensa, miksi joitain tuotteita mainostetaan esimerkiksi parabeenittomina tai hajusteettomina.

Kaikkien osallistujien mielestä esitimme asiat koulutuksessa selkeästi ja ymmärrettävästi. Heidän mielestään myös etukäteen jakamamme materiaali oli helppolukuista. Materiaalista olisi voinut saada vieläkin selkeämmän, mikäli olisimme avanneet kaikki käsitteet esimerkiksi sanaston muodossa. Usein tuntemattomien käsitteiden selittäminen suullisesti itse opetusti-

lanteessa tekee niiden sisäistämisestä kuitenkin helpompaa. Halusimme myös, että koulutuksen edetessä osallistujat tekisivät omia muistiinpanoja materiaaliin, sillä siten asiat jäävät yleensä paremmin muistiin.

Kaikki saamamme kommentit olivat positiivisia ja selvästi koulutukseemme oltiin tyytyväisiä. Lomakkeessa pyysimme osallistujilta kehitysehdotuksia, mutta niitä ei kukaan antanut. Tähän voi olla syynä se, että palautelomake haluttiin täyttää mahdollisimman nopeasti, eikä kehitysideoita jaksettu jäädä pohtimaan. Palautteesta päätellen osallistujat kokivat koulutuksesta kuitenkin olleen todellista hyötyä.

Mikäli olisimme tienneet, että koulutukseen osallistuu lopulta vain neljä henkilöä, olisimme voineet kerätä palautteen myös suullisesti. Toisaalta suoran suullisen palautteen antaminen olisi voinut olla hankalaa ja epämiellyttävää, sillä osallistujat olivat toisen opinnäytetyön tekijän kollegoita. Opinnäytetyömme ensisijaisena tavoitteena oli järjestää mahdollisimman informatiivinen koulutus, joten palautteen perusteella onnistuimme siinä hyvin. Meidän on kuitenkin suhtauduttava saamaamme palautteeseen hieman kriittisesti, sillä vaikka koulutus olisikin osallistujien mielestä ollut turha ja huonosti rakennettu, olisi palaute luultavasti kuitenkin ollut pääosin positiivista.

Olisi ollut mielenkiintoista kerätä uusi palaute muutaman viikon päästä koulutuksesta ja havainnoida, miten koulutuksessa läpikäytyt asiat ovat pysyneet työntekijöiden muistissa. Kiinnostavaa olisi ollut myös kuulla, ovatko työntekijät päässeet hyödyntämään oppimaansa konkreettisissa asiakaspalvelutilanteissa ja miten palvelu on asiakkaiden taholta otettu vastaan. Tällainen tutkimus voisi kuitenkin olla kokonaan erillinen opinnäytetyö.

10 Pohdinta

Tällä hetkellä Suomessa voi opiskella kauneudenhoitoalaa ammatillisessa oppilaitoksessa, yksityisissä oppilaitoksissa sekä ammattikorkeakoulussa. Ammattikoulussa voi opiskella hiusalaa ja valmistua parturi-kampaajaksi tai kauneudenhoitoalaa, josta voi valmistua kosmetologiksi tai kosmetiikkaneuvojaksi. Yksityiset koulut kestävät pääsääntöisesti vähemmän aikaa kuin julkiset ammattioppilaitokset. Hius- ja kauneudenhoitoalan opetus suunnitelmassa (hel.fi) ei ole erillistä opintojaksoa kosmetiikan raaka-aineisiin liittyen. Oletettavasti raaka-aineita käsitellään muissa opintojaksoissa, mutta mielestämme raaka-aineita tulisi opettaa enemmän myös ammatillisissa tutkinnoissa. Parturi-kampaajat ja kosmetologit ovat suoraan yhteydessä kuluttajiin, joten heillä tulisi olla ajankohtaista tietoa tuotteiden sisältämisestä raaka-aineista ja kosmetiikkalainsäädännöstä.

Ammattikorkeakoulussa kauneudenhoitoalan tutkintonimike on estenomi ja tutkinnon voi suorittaa suomenkielisenä Vantaalla ja Turussa sekä ruotsinkielisenä Vaasassa. Turussa tutkinto tosin ollaan lopettamassa. Estenomi-tutkinnon opetussuunnitelma vaihtelee eri oppilaitosten välillä painottuen Vantaalla enemmän kemiaan (soleops.laurea.fi), Turussa liiketalouteen (ops.turkuamk.fi) ja Vaasassa käden taitoihin (intra.novia.fi). Estenomi on tutkintonimikkeenä melko uusi, eikä vaihteleva koulutussisältö edistä tutkinnon tunnettuutta. Monet eivät edelleenkään tiedä mitä estenomi opiskelee tai mihin tutkinnolla voi työllistyä.

Kosmetiikkamyymyjille tuotekoulutusta järjestävät usein kosmetiikkajakelijat tai esimerkiksi L'Oréalin kosmetiikkaneuvojat saavat perehdytyksen myymiinsä tuotteisiin työnantajalta. Myynnin kasvattamiseen tähtäävä koulutus sisältää kuitenkin väistämättä muitakin kuin puhtaasti tiedon lisäämiseen tähtääviä intressejä. Jakelijoiden tuotekoulutuksissa käydään ehkä suurpiirteisesti läpi joitakin keskeisiä raaka-aineita, mutta usein koulutusten tarkoituksena on korostaa miksi kyseinen tuote tai tuotesarja on kilpailijoitaan parempi, tehokkaampi tai edistyksellisempi. Puolueetonta tutkimustietoon perustuvaa tietoa kosmetiikan raaka-aineista ja tuotteiden vaikutuksista ei siis ole juuri saatavilla varsinkaan päivittäiskosmetiikan parissa työskenteleville.

Internet on mahdollistanut faktan ja fiktion leviämisen ennätysvauhtia. Kuluttajat hakevat tietoa erilaisten hakupalveluiden avulla ja törmäävät keskustelupalstoilla ja blogeissa mitä villeimpiin väitteisiin kosmetiikasta. Kosmetiikkamyymäjät ja muut kauneudenhoitoalan ammattilaiset ovatkin aivan uuden haasteen edessä joutuessaan vastaamaan yhä haasteellisempiin kysymyksiin. Asiakaspalvelutilanteessa joutuu usein perustelevaan ja puolustelemaan joidenkin raaka-aineiden käyttöä, oikomaan käsityksiä esimerkiksi eläinkokeista sekä selventämään mainosten antamia lupauksia tuotteiden tehokkuudesta.

Kosmetiikka-alalla työskentelevinä tiedämme, että työnantajat eivät juuri työntekijöitään kosmetiikan raaka-aineisiin kouluta. Harva työnantaja tarjoaa myöskään ulkopuolista koulutusta kosmetiikan raaka-aineista, mutta myynnin edistämiseksi on olemassa sitäkin enemmän kursseja ja koulutuksia. Myyntitilastoja seurataan tarkasti ja sen vuoksi olisikin syytä korostaa myös tuotetietouden lisäämistä myynnin kasvattamisessa. Mikäli kosmetiikkamyymäjät tietäisivät enemmän tuotteissa olevien raaka-aineiden vaikutuksista ja pystyisivät perustelevaan ne myös asiakkaille, ei se voisi olla vaikuttamatta positiivisesti myös myyntilukuihin.

Tällä hetkellä kosmetiikan myyntityö ei edellytä kauneudenhoitoalan koulutusta. Päivittäiskosmetiikan puolella tuotteisiin ei perehdytetä käytännössä lainkaan, joten kaikki osaaminen on kiinni omasta kiinnostuksesta ja itseopiskelusta. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin luotettavan tiedon löytäminen. Elintarvikealalla käytössä olevaa hygieniapassia voisi mielestämme mainiosti soveltaa myös kauneudenhoitoalalla. Olisi hyvä jos kosmetiikan parissa työskentele-

vien pitäisi suorittaa eräänlainen ”kosmetiikkapassi”, joka takaisi tiettyjen perusasioiden hallitsemisen. Osaamista voisi päivittää esimerkiksi vuosittaisessa täydennyskoulutuksessa. Kosmetiikkamyyjille työnantajan tarjoama raaka-ainekoulutus olisi varmasti hyödyllinen ja motivoiva lisä asiakaspalvelun ja sitä kautta myös myynnin parantamiseen.

Kouluksestamme oltiin kiinnostuneita muissakin K-Citymarketeissa ja koulutusmateriaalin perään kyseltiin jopa Keskon hankintaosaston puolelta. Kuluttajien lisääntyneet vaatimukset ja kysymykset kosmetiikan suhteen on selvästi huomattu. Toivon mukaan tämä näkyy tulevaisuudessa myös suurempana panostuksena kosmetiikkamyyjien asiantuntijuuteen.

11 Lähteet

- Baumann L. 2002. *Cosmetic Dermatology: Principles & practice*. Miami: The McGraw-Hill Companies.
- Butler H. (Toim.) 2000. *Poucher's Perfumes, Cosmetics and Soaps*. 10. painos. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers. Wilkes P.D. *Legislation and Safety Regulations for Cosmetics in the United States, the European Union and Japan*.
- De Polo K.F. 1998. *A Short Textbook of Cosmetology*. Germany: Verlag fur chemisce industrie.
- Draelos D.Z. 1995. *Cosmetics in Dermatology*. 2. painos. USA: Churchill Livingstone Inc.
- Draelos Z.D. & Puglise P. T. 2011. *Physiology of the Skin*. 3. painos. Illinois: Allured Business Media.
- Elsner P., Merk H.F. & Mailbach H.I. 1999. *Cosmetics, controlled efficacy studies and regulation*. Germany: Springer-Verlag.
- Förster T. (Toim.) 2002. *Cosmetic Science and Technology Series/Volume 24. Cosmetic Lipids and the Skin Barrier*. Marcel Dekker, Inc.: New York. Lanzendörfer G. *Lipidic Ingredients in Skin Care Formulations*. Denda M. *Role of Lipids in Skin Barrier Function*.
- Green L. 2011 *Emollient therapy for dry and inflammatory skin conditions*. New Art & Science.
- Hannuksela M. & Haahtela T. 2011. *Tuoksuherkkyyks on todellista*. Duodecim.
- Johansen D. 2003. *Fragrance Contact Allergy*. Am J Clin Dermatol.
- Lodén M. & Mailbach H.I. 2000. *Dry skin and moisturizers, chemistry and function*. USA: CRC Press LLC.
- Lodén M. 2003. *Role of Topical Emollients and Moisturizers in the Treatment of Dry Skin Barrier Disorders*. Am J Clin Dermatol.
- Michalun N. & Michalun M.V. 2010. *Skin Care and Cosmetic Ingredients Dictionary*. 3. painos. New York: Milady.
- Orth D.S. 2010. *Insights into Cosmetic Microbiology*. USA: Allured Business Media.
- Rigano L. & Lionetti N. 2009. *The "Period After Opening" in the Jungle of EU Product Labeling. Formulating Strategies in Cosmetic Science*. Illinois: Allured Business Media.
- Schueller R. & Romanowski P. 2003. *Beginning Cosmetic Chemistry*. 2. painos. Allured.
- Schueller R. & Romanowski P. 2003. *Multifunctional Cosmetics*. USA: Marcel Dekker.
- Steinberg D.C. 2006. *Preservatives for Cosmetics*. 2. painos. USA: Allured.
- Steinberg D. C. 2009. *The Labeling of Fragrance Allergens in the European Union. Formulating Strategies in Cosmetic Science*. Illinois: Allured Business Media.
- Stier R. E. & Lucia J. 2009. *Diglycerol: A Humectant with Unique Sensory Qualities. Formulating Strategies in Cosmetic Science*. Illinois: Allured Business Media.
- Internet-lähteet
- Abrutyn E.S. 2010. *Skincare moisturizers*. Viitattu 10.8.2012.

<http://www.cosmeticsandtoiletries.com/formulating/category/skincare/111072454.html?page=6>

Cosmetics and toiletries. 2012. Commonly used emollients. Viitattu 10.8.2012.

http://www.cosmeticsandtoiletries.com/articleaddons/111073164.html?KeepThis=true&TB_iframe=true&height=450&width=650

Cosmetics Health and Consumers Europeans Commission. Viitattu 15.5.2012.

<http://ec.europa.eu/consumers/cosmetics/cosing/>

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus 1223/2009 kosmeettisista valmisteista. Viitattu 26.6.2012, 2.11.2012 ja 15.11

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:342:0059:0209:FI:PDF>

Eur-Lex-Sivusto. Viitattu 17.11.2012

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006D0257:FI:NOT>

European komission, Clarification on Opinion SCCS/1348/10. Viitattu 17.11.2012

http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_o_069.pdf

Finlex - Valtion säädöstietopankki. Viitattu 2.11.2012.

<http://www.finlex.fi>

Hannuksela M. 2012. Perusvoiteet. Viitattu 24.8.2012.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00898

Helsingin palvelualojen ammattioppilaitos. Alakohtaiset opetussuunnitelmat. Viitattu 2.11.2012.

<http://www.hel.fi/hki/Helpa/fi/Opiskelijan+sivut/Alakohtaiset+opetussuunnitelmat>

IFRA International Fragrance Association. Viitattu 2.11.2012.

<http://www.ifraorg.org>

Jolanki R. 2004. Kosmetiikan säilytteet. Viitattu 14.5.2012.

https://www.kosmetiikka-allergia.fi/prime_12.as

Laurea-ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelma kauneudenhoitoalan koulutusohjelma. Viitattu 2.11.2012.

https://soleops.laurea.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjOps/tab/tab/sea?ryhma_id=3993234&kouluhj_id=2587638&stack=push

Scientific committee on consumer safety. Viitattu 17.11.2012

http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consumer_safety/docs/sccs_o_102.pdf

Strach M.S. 2008. Silicones' Benefits in Antiaging Skin Care. Viitattu 7.8.2012.

<http://www.cosmeticsandtoiletries.com/formulating/category/antiaging/34408409.html?page=1>

Turun ammattikorkeakoulu. Opetussuunnitelmat. Viitattu 2.11.2012.

https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?kouluhj_id=2754677&ryhmyyppi=1&lukuvuosi=&stack=push

US Food and Drugs Administration. 2012. Viitattu 13.5.2012.

<http://www.fda.gov/cosmetics/productandingredientsafety/selectedcosmeticingredients/>

Weber K. 2005. New Alternatives to Paraben-based Preservative Blends. Viitattu 13.5.2012.

<http://www.cosmeticsandtoiletries.com/formulating/ingredient/preservatives>

Yrkeshögskolan Novia. Läroplan för skönhetsbranchen. Viitattu 2.11.2012.

<https://intra.novia.fi/laroplaner20112012/?id=6803>

Kuvalähteet

<http://www.kuivaiho.fi>. Viitattu 24.8.2012.

<http://www.skincare.dermis.net>. Viitattu 24.8.2012.

<http://www.yellowbusiness.co.uk>. Viitattu 24.8.2012.

<http://www.serenityskincaregrossepointe.com>. Viitattu 10.8.2012.

<http://www.originelli.fi>. Viitattu 10.8.2012.

<http://www.healingrosacea.com>. Viitattu 9.9.2012.

<http://www.terveyskirjasto.fi>. Viitattu 10.8.2012.

Kuvat

Kuva 1. Ihon kerrokset

Kuva 2. Stratum corneumin solujen väliset liitokset

Kuva 3. Nuoren ja ikääntyneen ihon erot

Kuva 4. Hyperpigmentaatiota poskissa ja otsalla

Kuva 5. Couperosa-ihon laajentuneet verisuonet

Kuva 6. Tulehduksen kehittyminen akneihossa

Kuva 7. Rosacea eli ruusufinni

12 Liitteet

Liite 1. Tutkimuskysymykset

Liite 2. Opetusmateriaali

Liite 3. Palautelomake

Liite 1

Tutkimuskysymykset

1. Kuinka suuri osa työajastasi kuluu kosmetiikan myynnin parissa? Koetko tuntevasi kosmetiikkasarjat, joiden parissa työskentelet? (Kosmetiikaksi lasketaan suuhygienia-, meikki-, hius-, ihonhoito- sekä henkilökohtaiset hygienia tuotteet.)
2. Oletko saanut jonkinlaista koulutusta tai perehdytystä kosmetiikan raaka-aineisiin nykyisessä tai aiemmissa työpaikoissasi tai oletko opiskellut kauneudenhoitoalaa?
3. Oletko jollain tavalla tutustunut vapaa-ajallasi kosmetiikan raaka-aineisiin tai pohtinut niiden vaikutuksia tuotteissa?
4. Minkä koet kosmetiikan myymisessä haastavimmaksi osa-alueeksi ja miksi?
5. Onko asiakkaiden tietämys ja kiinnostus kosmetiikan raaka-aineita kohtaan mielestäsi lisääntynyt viime aikoina? Jos on, niin miten se on näkynyt työssäsi?
6. Mitkä ovat yleisimpiä kysymyksiä, joita asiakkaat esittävät kosmetiikkatuotteista?
7. Koetko pystyväsi löytämään ja suosittelemaan asiakkaalle hänen ihotyyppinsä mukaiset tuotteet?
8. Mitä haluaisit, että tuleva kosmetiikan raaka-ainekoulutus pitäisi sisällään?

Liite 2

Opetusmateriaali

PEREHDYTYS KOSMETIIKAN RAAKA- AINEISIIN:

K-CITYMARKET

JÄRVENPÄÄ

SYKSY 2012

Hanna Ohvanainen ja Nina Pekkala

SISÄLLYS

1 IHON RAKENNE JA TOIMINTA	3
1.1 IHON KERROKSET	3
1.1.1 Epidermis	4
1.1.2 Dermis	5
1.1.3 Subkutis	5
1.2 IHON TOIMINTA	6
2 IHOTYYPIT	6
2.1 NORMAALI IHO	6
2.2 KUIVA IHO	7
2.3 RASVAINEN IHO	8
2.4 SEKAIHO	8
3 IHON OMINAISUUDET	9
3.1 IKÄÄNTYVÄ IHO	9
3.2 HERKKÄ IHO	10
3.3 PIGMENTAATIO	11
3.4 IHON KOSTEUSKÖYHYYS	12
3.5 COUPEROSA	12
3.6 AKNE	13
3.7 ROSACEA ELI RUUSUFINNI	14
4 KOSMETIIKAN MÄÄRITELMÄ	16
5 YLEISIMMÄT KOSMETIIKAN RAAKA-AINERYHMÄT	17
5.1 KOSTEUTTAVAT AINEET	17

5.1.1 Humektantit	18
5.1.2 Okklusoivat aineet	18
5.1.3 Emollientit	19
5.2 SÄILÖNTÄAINEET	19
5.2.1 Parabeenit	20
5.2.2 Formaldehydi sen johdannaiset ja vapauttajat	20
5.2.3 Alkoholit	21
5.2.4 Orgaaniset hapot ja niiden suolat	22
5.3 HAJUSTEET	22
6 AINESOSALUETTELO	24
7 PAKKAUSMERKINNÄT	26

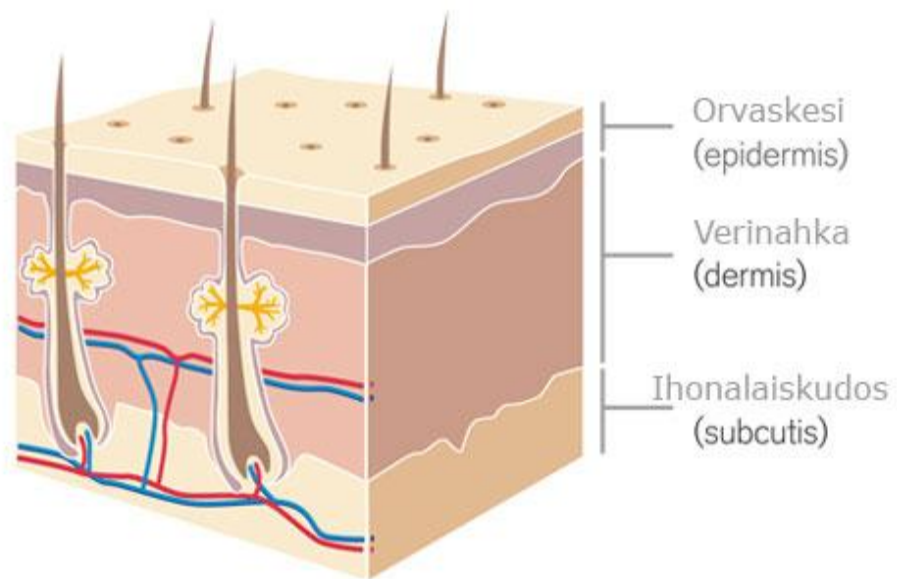
IHON RAKENNE JA TOIMINTA

Yleistä...

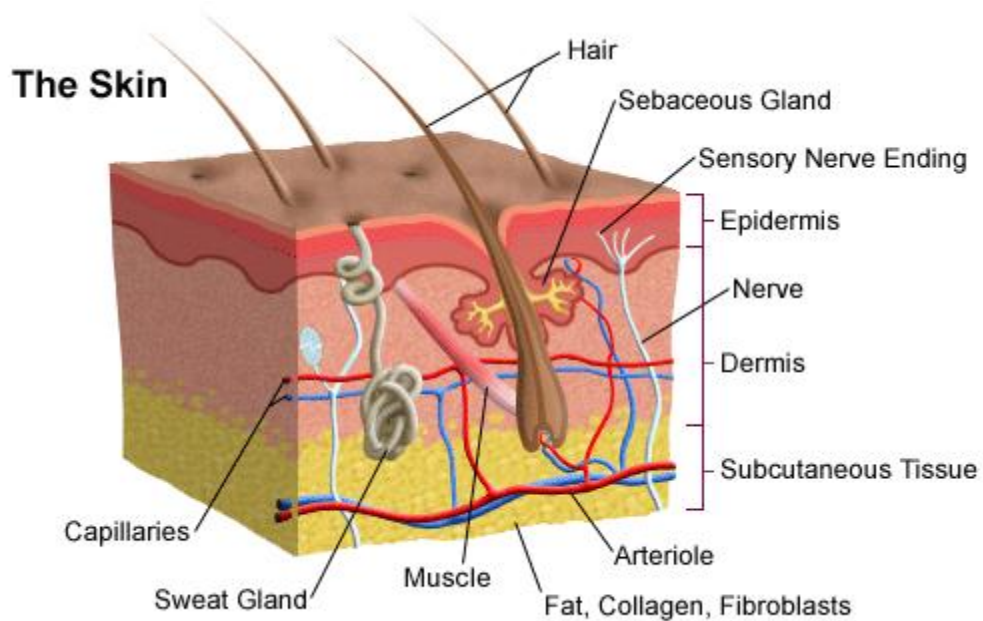
- Iho koostuu erilaisista kerroksista, ihokarvoista sekä tali- ja hikirauhasista
- Ihoa vaurioittavat aurinko, tupakointi, stressi, sairaudet ja ikääntyminen
- Ihon täydellinen uusiutuminen kestää ihoalueesta riippuen 26-42 vuorokautta
- Ihon pääasiallinen tehtävä on suojata elimistöä, säädellä kehon lämpötilaa, välittää tuntoaistimuksia, osallistua D-vitamiinin valmistukseen sekä erittää hikeä ja talia

IHON KERROKSET

1. Epidermis eli orvaskesi (Stratum corneum)
2. Dermis eli verinahka
3. Subkutis eli ihonalainen rasvakudos

Kuva 1 Ihon kerrokset

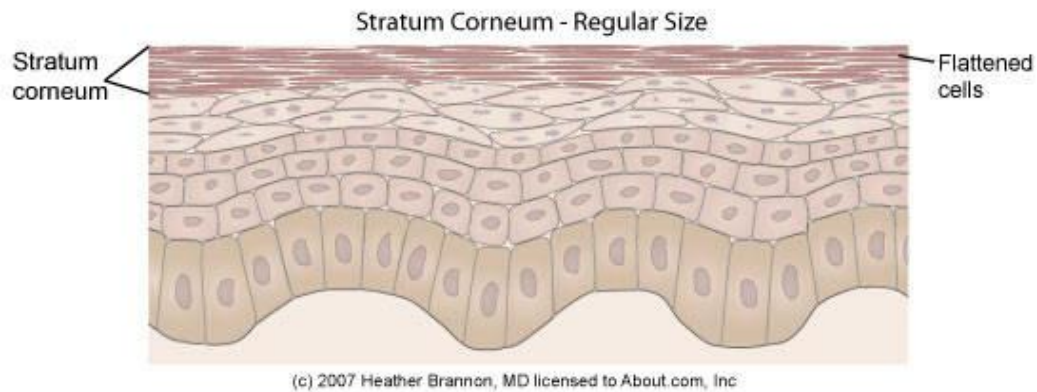

Kuva 2 Ihon apuelimet

Epidermis

- Sisältää rasvamaisia aineita ja keratiinia → suojaa kudoksia mikrobeilta ja kemikaaleilta, estää veden liiallista haihtumista elimistöstä
- Ihon normaalifloora eli hyvälaatuinen bakteerikanta sekä lievästi hapan pH ovat osa suojausmekanismia

- Epidermis jaetaan tyvi-, oka-, jyväs-, kirkas- sekä **sarveissolukerrokseen eli Stratum corneumiin**
- Alimmissa kerroksissa melanosyytit eli pigmenttisolut saavat aikaan ihon rusketumisen

Kuva 3 Ihon kerrokset

Dermis

- Ihon kokonaispainosta noin 90 %
- Fibroblastit eli sidekudossolut valmistavat kollageenia (tukikudos), elastiinia (venyvyys ja joustavuus) ja hyaluronihappoa (kosteuden sitoja)
- Proteiinien lisäksi dermiksessä on ravinteita kuljettavia verisuonia sekä kuonaineita kuljettavia lymfasuonia

Subkutis

- Verisuonia, rasvasoluja ja soluväliainetta
- Sitoo ihon alla oleviin jänteisiin ja lihaskalvoihin

IHON TOIMINTA

- Kosmetiikan kannalta tärkein ihon osa on sarveiskerros eli stratum corneum → tähän kerrokseen suurin osa tuotteista vaikuttaa
- Sarveiskerros on ohut, mutta vahva → sarveiskerroksen solut (korneosyyttisolut) liimaantuvat yhteen lipidien eli rasvamaisten aineiden avulla
- Korneosyytit kulkeutuvat vähitellen kohti ihon pintaa hilseillen lopulta pois

- Stratum corneumin solujen sisällä on ihon luonnollinen kosteustekijä, Natural Moisturizing Factor (NMF), joka muodostuu amino- ja rasvahapoista
- NMF:n määrä soluissa vähenee ikääntyessä → iho kuivuu helpommin
- Hikoilun lisäksi ihosta haihtuu vettä sarveissolukerroksen läpi → kutsutaan nimityksellä Transepidermal Water Loss eli TEWL
- Veden haihtumiseen vaikuttaa eniten sarveissolukerroksen rakenne ja ilmasto

IHOTYYPIT

NORMAALI IHO

- Täydellinen kosteustasapaino, aineenvaihdunta toimii ja verenkierto on vilkasta
- Iho tuntuu pehmeältä ja kosteutetulta, näyttää kimmoisalta ja terveen hehkuvalta
- Ei näkyviä huokosia, epäpuhtauksia, juonteita tai kuivia ja rasvaisia alueita
 - Normaalial ihoa tulee hoitaa säännöllisesti, sillä sekin on alttiina ennenaikaiselle ikääntymiselle sekä auringon ja muiden ilmastotekijöiden aiheuttamille haasteille

KUIVA IHO

- Ulkoisia tekijöitä ilmasto ja ihonhoidolliset tekijät → talvella lämmitetty sisäilma ja kuiva pakkasilma, kesällä kuumuus ja UV-säteily, vesi, liian voimakkaat pesuaineet ja usein toistuva hankaus
- Sisäisiä tekijöitä perintötekijöiden ohjaama ihon rakenne, elämäntavat ja ikääntyminen → ikääntyessä kosteutta sitovien glykosaminoglykaanien määrä dermissä vähenee (esim. hyaluronihappo), mikä osaltaan edesauttaa ihon kuivumista
- Ihon kuivuuteen vaikuttaa myös juodun veden määrä ja välttämättömien rasvahappojen saanti ravinnosta
- Kuiva iho läpäisee normaalia ihoa helpommin erilaisia aineita
- Kuiva iho on tavallisesti ohut ja huokokset ovat lähes näkymättömiä

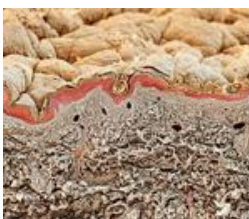
- Tunnusmerkkejä ovat harmahtava väri ja punoittavat alueet sekä pahimmillaan ihon halkeilu ja hilseily
- Kosmetiikkatuotteissa käytetään kosteuttavia ainesosia eli humektantteja, jotka sitovat vettä itseensä ja siten lisäävät ihon kosteuspitoisuutta
- Suurimolekyyliset aineet, kuten kollageeni, hyaluronihappo ja silikonit jäävät kokonsa vuoksi ihon pintaan muodostaen suojaavan kalvon

RASVAINEN IHO

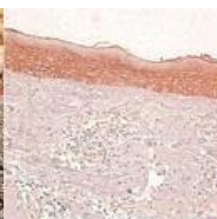
- Lisääntyneen talinerityksen taustalla usein hormonaaliset syyt, mutta myös ravinnosta saatu liika energia ja rasvojen laatu
- Talineritykseen vaikuttaa ennen kaikkea perimä, lisääntyy murrosiässä
- Miehillä rasvainen ihotyyppi on yleisempi kuin naisilla
- Rasvainen iho rakenteeltaan paksu, ihohuokokset suurentuneet ja selvästi näkyvät
- Rasvoittumista voidaan hillitä miedosti alkoholipitoisilla ja supistavilla tuotteilla, jotka hetkellisesti estävät talin vuotamisen ihon pinnalle
- Jotkin kosmetiikassa käytetyt ainesosat imevät ylimääräistä talia itseensä (esim. savi)

SEKAIHO

- Tavallisesti sekaihossa poskien alue on normaali ja T-alue (otsa, nenä, leuka) rasvainen, tai posket ovat kuivat ja T-alue normaali
- Iho ei voi olla sekä kuiva että rasvainen → kyseessä yleensä pelkästään rasvainen iho, tai rasvaisen ja normaalin kosteusköyhän ihon sekoitus
- Sekaihoisille asiakkaille kaikkein vaikeinta löytää sopivat tuotteet, sillä on varotettava liian voimakkaita puhdistustuotteita tai liian kevyitä voiteita
- Sekaihoa voi kosteuttaa ja ravita tehokkaammin yöaikaan, jotta päivällä selviää kevyemmällä tuotteilla

Dry Skin shows the build up of a thick layer of dead cells, separated by crevices. These dead cells become dry and flaky, requiring exfoliation and moisturization to return the skin to normal.

Normal Skin

Oily skin develops sebum and dead cells around the hair follicle. The Follicle can become infected. This is the beginning of acne. Oil and infection must be controlled to return skin to normal.

Environmentally (Sun) Damaged skin can be prevented by using sunscreens and antioxidants. Treatment can improve it if you use exfoliation and antioxidants, such as, Retinol, vitamins A & C. An appropriate moisturizer is important.

Sensitive Skin is usually dry and thin. That combination can be uncomfortable and easily traumatized by rough treatment or by chemicals. Fragrances can be a source of irritation. Try to find fragrance-free skin products.

Kuva 4 Erilaisia ihotyyppejä ja -ongelmia

IHON OMINAISUUDET

- Ihotyyppien lisäksi on olemassa erilaisia iho-ongelmia tai ihon ominaisuuksia → lukuisat muunnelmat tekevät joskus oikeiden hoitotuotteiden löytämisestä haastavaa (esim. rasvainen ihotyyppi + ikääntyminen + couperosa)

IKÄÄNTYVÄ IHO

- Aurinko, vapaat radikaalit ja geenit vaikuttavat solujen toimintaan
- Ikääntymismuutokset tapahtuvat suurimmaksi osaksi dermiksen eli verinahan alueella
- Iho menettää joustavuuttaan ja kykyä sitoa kosteutta → uudistuminen hidastuu
- Sarveiskerros paksuuntuu samalla kun epidermis ja dermis ohenevat
- Näkyviä ikääntymisen merkkejä ovat juonteet ja rypyt, joita entistä kuivempaan ihoon syntyy helpommin
- Ikääntynyt iho on väriltään kalpea, ja näyttää veltolta ja elottomalta
- Ikääntyminen voi olla joko luonnollista eli geenien ohjaamaa, tai ulkoisista tekijöistä johtuvaa → ennen aikaista ikääntymistä aiheuttavat erilaiset sairaudet, stressi, elintavat, tupakointi ja UV-säteily
- Tärkeää suojautua auringolta ja käyttää antioksidantteja sisältäviä ihonhoitotuotteita

HERKKÄ IHO

- Yleinen ilmaus, vaikka todellista tarkoitusta ei oikeastaan edes tunneta → jopa 60 % väestöstä kuvailee ihoaan herkäksi, vaikka todellisuudessa herkkä iho on noin 20 %:lla väestöstä
- Iho reagoi ulkoisiin tekijöihin, kuten kosmetiikkaan ja lääkeaineisiin
- Ilmenee yleensä tulehduksena, punaisuutena, poltteluna, kutinana tai hilseilynä
- Ilmastolliset tekijät, kuten kuivuus, kylmyys, tuuli ja viima sekä UV-säteily voivat aiheuttaa ihon ärtymistä
- Herkkä iho ei ole varsinainen ihotyyppi, vaan hetkellinen reaktio johonkin ärsykeeseen
- Iän myötä herkistymisen on todettu lisääntyvän
- Taustalla jollain tapaa vaurioitunut ihon sarveiskerros → aineiden imeytyminen syvemmälle ihoon
- Herkkyyteen vaikuttaa kohonnut TEWL, eli kosteutta pääsee haihtumaan ihosta liikaa
- Usein mahdotonta löytää yhtä tiettyä syytä
- Kosmetiikan raaka-aineryhmistä eniten herkistäviä ovat hajusteet, säilöntäaineet sekä kemialliset aurinkosuojaa-aineet

PIGMENTAATIO

- Pigmentoituminen on normaali prosessi ja melaniini toimii luontaisena UV-filtterinä → ruskettuminen on ihon tapa taistella solujen ikääntymistä kiihdyttäviä vapaita radikaaleja vastaan
- Hyperpigmentaatioissa melaniinia muodostuu normaalia enemmän ja epätasaisesti → iholle muodostuu epämääräisiä tummia alueita ja läiskiä
- Taustalla hormonaaliset syyt, mikä selittää esimerkiksi raskauden aikana lisääntyvät maksaläiskät
- Tehokkain keino pigmenttimuutoksia vastaan on suojautua auringolta vaatteilla ja voiteilla, joissa on riittävän korkea suojakerroin

Kuva 5 Hyperpigmentaatio

IHON KOSTEUSKÖYHYYS

- Kosteuden puute yleinen iho-ongelma niin kuiva- kuin rasvaihoisillakin
- Soluväliaineen veden puute → ilmastotekijät, vääränlaiset hoitotuotteet, liian vähäinen veden saanti
- Kosteusköyhä iho sekoitetaan usein kuivaan ihotyyppiin → kosteusköyhä iho tuntuu tilapäisesti kuivalta ja kireältä ja siinä voi esiintyä hilseilyä erityisesti nenän ja otsan alueella
- Kuiva ihotyyppi johtuu rasvamaisten aineiden vähyydestä soluväliaineessa, kun taas kosteusköyhyys johtuu tilapäisesti kohonneesta veden haihtumisesta ihosta (TEWL)

COUPEROSA

- Couperosa on väliaikaista tai kroonista punaisuutta, joka ilmenee poskissa ja nenänielissä sekä joskus leuassa
- Johtuu verisuonten seinämien heikkoudesta → punastumisen, kuumuuden tai muun ärsykkeen laajentamat verisuonet eivät palaudukaan normaalisti
- Kylmyys ja kuumuus, hermostolliset häiriöt, saunominen, intensiivinen liikunta, alkoholi, mausteiset ruuat sekä UV-säteily pahentavat couperosaa
- Iho tulisi suojata hyvin ulkoisilta ärsykkeiltä sekä välttää suuria lämpötilaeroja
- Kuorivat tuotteet sekä eteerisiä öljyjä sisältävät hoitotuotteet vilkastuttavat verenkiertoa joten niiden käyttöä on syytä välttää

Kuva 6 Couperosa

AKNE

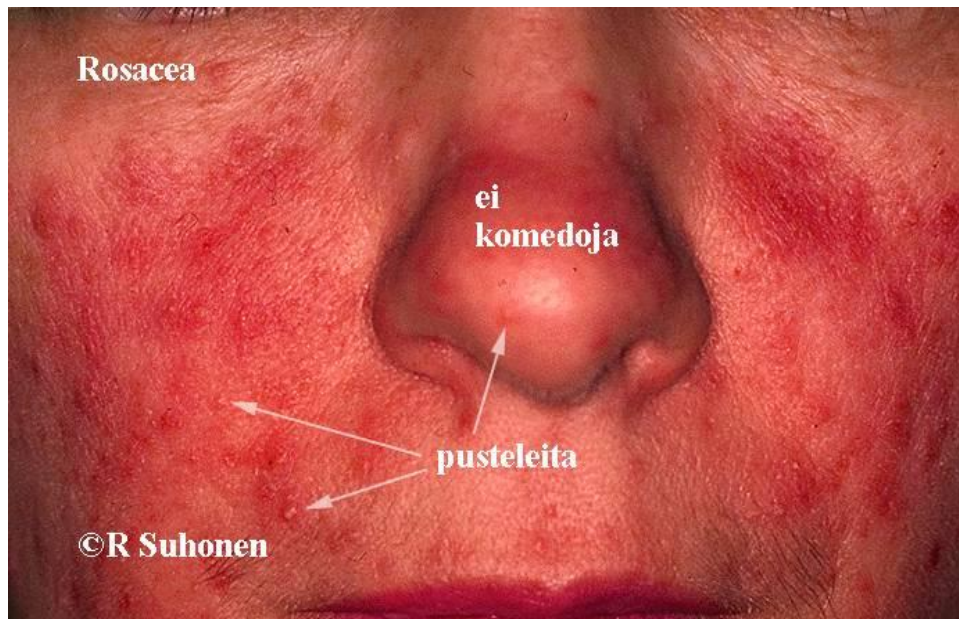
- Akne muodostaa tulehdusalueita, jotka ilmenevät tukkeutuneina ihohuokosina, musta- ja valkopäinä sekä tulehtuneina paiseina
- Hormonitoiminnan epätasapaino, ihosolujen liian voimakas keratinisoituminen, talin ylituotanto sekä epädullinen bakteerikanta iholla
- Ruoka-allergiat ja -herkkyydet, vääränlaiset puhdistusrutiinit, stressi ja vitamiini-puute voivat olla aknen taustalla
- Kuuma ja kostea ilmasto otolliset bakteerien lisääntymiselle → voivat siten pahentaa aknea
- Ylimääräistä ihon koskettelua ja näppylöiden puristelua tulisi ehdottomasti välttää
- Vaikean kystisen aknen tapauksissa syytä hakeutua ihotautilääkärille

Kuva 2 Akne

ROSACEA ELI RUUSUFINNI

- Pitkäaikainen tulehdustila, mikä johtuu verisuonten laajenemisesta ja bakteereista
- Verisuonten rakenne rikkoutunut → erilaiset ärsykkeet aiheuttavat punoitusta ja voimakasta lehahtelua
- Rosaceaan kuuluu myös aknelle ominaiset tulehtuneet näpyt ja paiseet erityisesti kasvojen keskiosassa
- Voi ilmetä kaikilla ihotyypeillä
- Syytä välttää hajustettuja, kuorivia ja voimakkaasti huokosia supistavia tuotteita
- Panostettava erityisen hyvin ihon suojaamiseen auringolta
- Rosaceaa ei voi täysin parantaa

Kuva 8 Rosacea eli ruusufinni

KOSMETIIKAN MÄÄRITELMÄ

- Kosmetiikka-asetus 1223/2009:

"Kosmeettisella valmisteella tarkoitetaan ainetta tai valmistetta, jota käytetään ulkoisesti ja jonka tarkoituksena on yksinomaan tai pääasiassa puhdistaa tai suojata tai pitää hyvässä kunnossa ihmisen kehon ulkoisia osia, hampaita tai suun limakalvoja tai muuttaa niiden tuoksua taikka ulkonäköä tai estää hajuhaittoja."

- Kosmetiikkalainsäädännön perustavoitteena on taata, että markkinoilla on vain turvallisia tuotteita

- EU-asetuksessa 1223/2009 säädetään kosmetiikan turvallisuudesta, koostumuksesta, eläinkokeista, pakkausmerkinnöistä sekä elinkeinonharjoittajan vastuusta

YLEISIMMÄT KOSMETIIKAN RAAKA-AINERYHMÄT

- Kosmeettisissa valmisteissa käytetään lukuisia luonnollisista lähteistä eristettyjä sekä synteettisesti valmistettuja raaka-aineita
- Käsittelemme seuraavassa tarkemmin kosteuttavat aineet (humektantit, emollientit ja okklusoivat aineet), säilöntäaineet sekä hajusteet

KOSTEUTTAVAT AINEET

- Emulsiot sisältävät yleensä noin 5-30 % rasvamaisia aineita → parantavat tuotteen stabiiliutta, viskositeettia, pigmenttien ja aktiiviaineiden liukenemistä sekä antavat paremman ihotuntuman
- Rasvamaiset aineet toimivat kalvonmuodostajina ehkäisten kosteuden haihtumista
- Humektantit sitovat itseensä kosteutta
- Emollientit saavat ihon tuntumaan pehmeämmältä
- Okklusoivat aineet muodostavat ihon pintaan kosteuden haihtumista estävän kalvon

Humektantit

- Vesiliukoisia aineita, jotka sitovat hyvin kosteutta sekä ilmasta että epidermiksestä
- Kosteudensitomiskyvyn lisäksi humektantteja käytetään kosmetiikassa pitämään myös itse tuotteen kosteuspitoisuutta yllä. Siten ne lisäävät tuotteen käyttömukavuutta.
- Käytetyimpiä humektantteja: glyseroli, sorbitoli, natriumhyaluronaatti, urea eli karbamidi, propyleeniglykoli ja erilaiset sokerit. Alfahydroksihapotkin kosteuttavat pieninä pitoisuuksina, mutta niiden funktiona on myös kuoria ihoa.

Okklusoivat aineet

- Tekevät ihon pintaan kalvon, joka estää kosteutta haihtumasta → yleensä rasvaliukoisia ja tekevät ihosta pehmeämmän tuntuisen
- Käytetyimpiä okklusoivia aineita: vaseliini, parafiiniöljyt, skvaleeni, silikonyhdisteet, greipinsiemenöljy, lanoliini ja mehiläisvaha
- Vaseliini on yksi tehokkaimpia okklusion avulla kosteuden haihtumista estäviä kosmetiikan raaka-aineita ja lisäksi hyvin siedetty → jättää rasvaisen ihotuntuman eli käyttömukavuus ei ole paras mahdollinen
- Okklusoivia aineita ei saa olla tuotteessa liikaa → voi johtaa ihon normaalin bakteerikannan epätasapainoon

Emollientit

- Rasvamaisia aineita, jotka saavat ihon tuntumaan pehmeältä ja joustavalta
- Ehkäisevät myös kosteuden haihtumista alemmista ihokerroksista ja toimivat okklusiossa yhtenä osapuolena
- Erilaisia emollientteja on yli 600 → ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi rasvainen, kuiva, liukas, imeytyvä, ei-imeytyvä tai kiiltävä
- Yleisimmät okklusoivat aineet ovat myös emollientteja

SÄILÖNTÄAINEET

- Kosmetiikan pilaantuminen johtuu lähes aina tuotteeseen päässeiden mikro-organismien kasvusta → bakteerit, homeet, hiivat
- Voi aiheuttaa haittoja sekä käyttäjälle että tuotteen koostumukselle
- Pilaantuneen kosmetiikkatuotteen voi melko usein tunnistaa sen muuttuneesta väristä, tuoksusta, olomuodosta ja rakenteesta
- Kontaminoituneen eli epäpuhtaan kosmetiikan käyttäminen voi pahimmillaan aiheuttaa tulehduksia ja ihoärsytystä

- Ihanteellinen säilöntäaine = tuhoaa haitalliset mikro-organismit tuotteesta jo pieninä pitoisuuksina, on sekä vesi- että öljyliukoinen, hajuton ja väritön, ei mielellään kovin kallis
- Ei toistaiseksi olemassa sellaista, missä kaikki nämä ominaisuudet yhdistyisivät → tuotteet suojataankin erilaisten säilöntäaineiden seoksilla
- Säilöntäaineet aiheuttavat hajusteiden jälkeen eniten allergioita ja herkkyysreaktioita kosmetiikassa → pientä verrattuna ongelmiin, joita ilman säilöntäaineita valmistettu kosmetiikka voisi aiheuttaa

Parabeenit

- Voidaan käyttää kosmetiikassa joko metyyli-, etyyli-, propyyli- tai butyyliestereinä
- Värittömiä, hajuttomia ja stabiileja aineita → tämän vuoksi suosittuja säilöntäaineita kosmetiikassa
- Parabeenien ympärille noussut viime vuosina kohu → perättömiä huhuja joiden mukaan olisivat voimakkaasti allergisoivia ja aiheuttaisivat jopa syöpää tai sikiövaurioita
- Parabeenien ei ole todistettu aiheuttavan enempää herkkyysreaktioita tai allergioita kuin muidenkaan kosmetiikassa käytettävien säilöntäaineiden

Formaldehydi, sen johdannaiset ja vapauttajat

- Formaldehydin turvallisuus on kyseenalaistettu, sillä eläinkokeissa sen on osoitettu olevan karsinogeeninen eli syöpää aiheuttava sekä voimakkaasti herkistävä
- Formaldehydi on helposti haihtuvaa, joten siitä vapautuvat höyryt voivat aiheuttaa ärsytystä limakalvoilla
- Kosmetiikassa puhdasta formaldehydiä ei enää juurikaan käytetä sen herkistävyyden takia → pitoisuuden ollessa yli 0,05 % tulee pakkauksesta löytyä varoitus teksti "sisältää formaldehydiä"

- Formaldehydin vapauttajia alettiin kehittää, jotta saataisiin yhtä tehokas säilöntäaine ilman ärsyttäviä sivuvaikutuksia → formaldehydipitoisuus jää alhaiseksi, mutta riittää säilömaan tuotteen
- Vapauttajat ovat puhtaaseen formaldehydiin verrattuna vähemmän myrkyllisiä, niistä vapautuvat höyryt ovat vähemmän ärsyttäviä ja ne sopivat paremmin käytettäväksi muiden raaka-aineiden kanssa
- Tunnetuimpia formaldehydin luovuttajien INCI-nimiä: DMDM hydantoin, Quaternium-15, Glutaraldehyde, Diazolidinyl urea, Imidiazolidinyl urea

Alkoholit

- Alkoholilla on säilöntäineen ja desinfioivan aineen ominaisuudet
- Tehokkuus säilöntäaineena riippuu muodosta ja pitoisuudesta tuotteessa
- Bentsyylialkoholin (INCI: Benzyl alcohol) ja diklooribentsyylialkoholin (INCI: Dichlorobenzyl alcohol) funktio on säilöntäaine
- Antimikrobisia alkoholeja ovat diklooribentsyylialkoholi ja perillyylialkoholi (INCI: Perillyl alcohol)

Orgaaniset hapot ja niiden suolat

- Antimikrobinen vaikutus sidoksissa tuotteen pH-arvoon → asettaa haasteita niiden käytölle
 - Orgaanisia happoja, joiden funktio on myös säilöntäaine: bentsoehappo (INCI: Benzoic acid), dihydroetikkahappo (INCI: Dehydroacetic acid), salisylihappo (INCI: Salicylic acid), sorbiinihappo (INCI: Sorbic acid) ja natriumbentsoaatti, joka on bentsoehapon suola (INCI: Sodium benzoate)

HAJUSTEET

- Hajusteet voivat olla joko luonnosta peräisin olevia yhdisteitä tai synteettisesti valmistettuja
- Lisätään kosmetiikkatuotteisiin peittämään epämiellyttäviä kemiallisia hajuja sekä luomaan haluttuja mielikuvia tuotteesta
- Eniten herkkyysoireita ja allergioita aiheuttava kosmetiikan raaka-aineryhmä → myös hajusteettomina tai hypoallergeenisina mainostetut tuotteet voivat aiheut-

taa oireita hajusteherkille (HUOM! Hypoallergeeninen ei ole kosmetiikkalain mukainen termi.)

- Kasvipärisiä aineita käytetään nykyään paljon kosmetiikan hajusteina, sillä ne tukevat vihreää ja luonnonmukaista mielikuvaa eivätkä herkistä synteettisten hajusteiden tapaan
- Kasviuutteita voi tuotteessa olla joko niiden hoitavien tai hajustavien ominaisuuksien vuoksi
- 26 hajustetta luokitellaan EU:ssa allergisoiviksi aineiksi, mutta niiden käyttö ei ole kuitenkaan kielletty kosmetiikassa → näitä hajusteita sisältävissä tuotteissa on oltava kosmetiikkalaissa määrätyt varoitusmerkinnät ja ne on lueteltava erikseen ainesosaluettelossa, mikäli niitä on iholle jätettävissä tuotteissa yli 0,001% ja pois huuhdeltavissa tuotteissa yli 0,01%

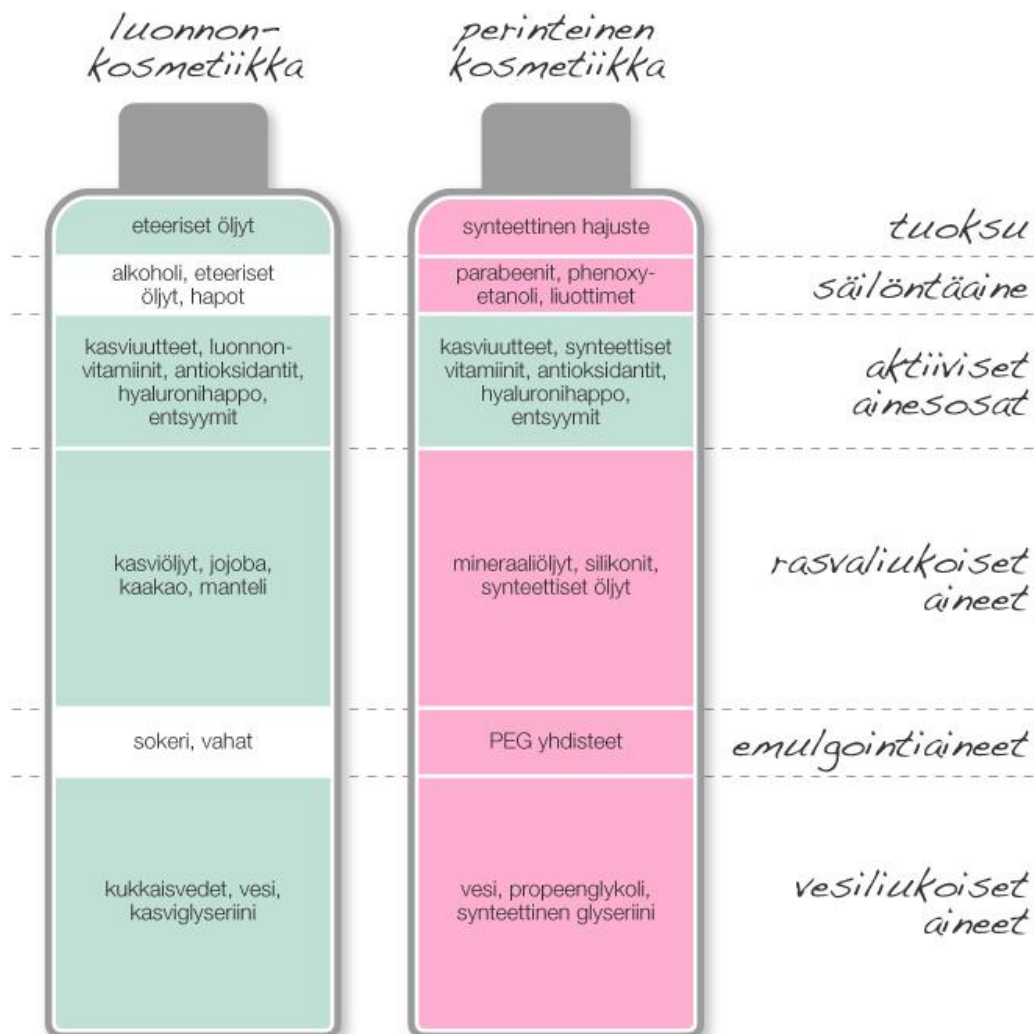
26 eniten allergisoivaa hajustetta:

Alpha-Isomethyl Ionone, Amyl Cinnamal, Amylcinnamyl Alcohol, Anise Alcohol, Benzyl Alcohol, Benzyl benzoate, Benzyl Cinnamate, Benzyl Salicylate, Butylphenyl Methylpropional, Cinnamal, Cinnamyl Alcohol, Citral, Citronellol, Coumarin, Eugenol, Evernia Prunastri (Oakmoss) Extract, Evernia Furfuracea (Treemoss) Extract, Farnesol, Geraniol, Hexyl Cinnamal, Hydroxycitronellal, Hydroxyisohexyl 3-Cyclohexene Carboxaldehyde, Isoeugenol, Limonene, Linalool, Methyl 2-Octynoate

AINESOSALUETTELO

- Kosmetiikan ainesosaluettelo tunnetaan yleisesti INCI-listana → lyhenne sanoista International Nomenclature of Cosmetic Ingredients
- Kosmetiikkatuotteen ainesosaluettelo täytyy olla näkyvillä ainakin tuotteen ulkopakkauksessa
- Pakkaukseen merkitään luettelo valmisteen ainesosista painon mukaisessa suuruusjärjestyksessä

- Joskus tuote voi olla kooltaan niin pieni, että pitkien ainesosaluetteloiden mahdollistaminen pakkaukseen on mahdotonta → valmisteen mukana toimitettava jonkinlainen esite tai liite, josta löytyy selvitys raaka-aineista
- Ainesosat, joiden pitoisuus tuotteessa on vähemmän kuin prosentti voidaan luetella missä järjestyksessä tahansa niiden ainesosien jälkeen, joita on yli prosentti
- Väriaineet voidaan luetella missä tahansa järjestyksessä ainesosaluettelon lopussa → väriaineet tunnistaa CI- eli Color Index -numerosarjasta
- Useiden raaka-aineiden tunnistaminen on vaikeaa → monet kosmetiikan raaka-aineista ovat erilaisten kemiallisten aineiden seoksia
- Maallikon helpointa tunnistaa eläin- ja kasvipärisiä ainesosia, kuten esimerkiksi "beeswax" tai "menthol"

Kuva 9 Luonnonkosmetiikan ja synteettisen kosmetiikan eroja

PAKKAUSMERKINNÄT

- Muita pakollisia merkintöjä ainesosaluettelon lisäksi: tuotteen käyttötarkoitus ja käyttöohjeet, sisällön määrä, valmistajan tiedot, säilyvyysaika sekä mahdolliset varoitusmerkinnät, kuten "ei saa käyttää avotulen läheisyydessä"
- Tuotteen säilyvyysaika merkitään joko parasta ennen -päivämäärällä (käytetään myös tiimalasin kuvaa yhdistettynä päivämäärään) tai PAO-merkinnällä (Period After Opening) → avonainen voidepurkki, johon on merkitty säilyvyysaika kuukausina
- Parasta ennen -päiväys kertoo ajan, jota ennen tuotteen ominaisuudet ovat suunnitellun mukaiset ja PAO-merkintä kertoo kuukausina ajan, minkä tuote säilyy käyttökelpoisena avaamisen jälkeen
- Tuotteen säilymiseen käyttökelpoisena vaikuttaa monet asiat → pilaantumista nopeuttavia tekijöitä ovat happi, valo, vesi ja mikrobit
- Tavallisesti kosmetiikka säilyy avattuna vuodesta kahteen vuoteen → poikkeuksia luonnonkosmetiikkatuotteet, joiden säilyvyys on säilöntäaineiden rajoitusten vuoksi huonompi

Liite 3

Palautelomake

Vastaa seuraaviin kysymyksiin muutamalla lauseella tai ympyröi mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

1. Arvioi asteikolla 1-5 millainen oli tietotasosi kosmetiikkaan liittyvistä asioista ennen koulutusta

1	2	3	4	5
Huono	Välttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä

2. Arvioi asteikolla 1-5 millainen on tietotasosi kosmetiikkaan liittyvistä asioista koulutuksen jälkeen

1	2	3	4	5
Huono	Välttävä	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä

3. Vastasiko koulutuksen sisältö odotuksiasi? Koetko saaneesi tarpeeksi informaatiota vai jäikö mielestäsi jotain olennaista esittelemättä?

4. Esityksen selkeys ja ymmärrettävyys

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Huono Välttävä Tyydyttävä Hyvä Kiitettävä

5. Etukäteen jaetun materiaalin selkeys ja ymmärrettävyys

1		2		3		4		5
Huono		Välttävä		Tyydyttävä		Hyvä		Kiitettävä

6. Mitä hyötyä uskot koulutuksesta olevan päivittäisessä työssäsi?

7. Minkälaisia kehitysideoita ja kommentteja haluaisit antaa meille?

ISO KIITOS MIELENKIINNOSTANNE!

T: Nina ja Hanna

